

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रम -
साध्या विहिरी, विंथण विहिरी आणि नळ
योजना यांची देखभाल व दुरुस्ती.

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय क्र. ग्रापापु-१०९८/प्र.क्र.२११/पापु- ०७.
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२ दिनांक १४ डिसेंबर, १९९८.

- संदर्भ:- १) शासन आदेश, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०८५/सीआर-७८०३/३९,
दिनांक १७ नोव्हेंबर, १९८६
- २) शासन पत्र, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०८५/सीआर-७८०३/३९,
दिनांक १७ नोव्हेंबर, १९८६
- ३) शासन पत्र, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०८९/सीआर-८९९९/३९,
दिनांक ५ जानेवारी, १९८९
- ४) शासन निर्णय, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०८७/सीआर-८५२३/३९,
दिनांक ३१ जानेवारी १९८९.
- ५) शासन पत्र, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०८९/सीआर-२६/३९-अ,
दिनांक २७ फेब्रुवारी १९८९
- ६) शासन पत्र, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०८९/सीआर-६१/३९ अ,
दिनांक १२ फेब्रुवारी १९९०
- ७) शासन पत्र, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०९०/सीआर-६७/३९अ,
दिनांक ३ मार्च १९९०.
- ८) शासन पत्र, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०९०/सीआर-५३०/३९अ,
दिनांक ५ फेब्रुवारी, १९९१.
- ९) शासन पत्र, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०९१/सीआर-४७२/३९अ,
दिनांक १६ एप्रिल, १९९१.
- १०) शासन पत्र, ग्राम विकास विभाग, क्र. ग्रापापु १०९१/सीआर-२०९/३९अ,
दिनांक ३ मे, १९९१
- ११) शासन परिपत्रक, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र. ग्रापापु १०९३/सीआर-८३१/३९अ,
दिनांक ११ जानेवारी, १९९४
- १२) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र. ग्रापापु १०९३/सीआर-८१७/३९अ,
दिनांक २२ मार्च, १९९४
- १३) शासन पत्र, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र. ग्रापापु १०९४/सीआर-८९३/३९अ,
दिनांक ७ जून, १९९४
- १४) शासन परिपत्रक, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र. ग्रापापु १०९३/सीआर-
४४८/३९अ, दिनांक १५ सप्टेंबर, १९९४.
- १५) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र. ग्रापापु १०९३/सीआर-४४८/३९अ,
दिनांक २७ सप्टेंबर, १९९४
- १६) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र. ग्रापापु १०९५/सीआर-१०८२/३९अ,
दिनांक १ डिसेंबर, १९९५
- १७) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापापु १०९५/सीआर-१०९५/३९अ,

- दिनांक ९ जानेवारी, १९९६
 १८) शासन परिपत्रक, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापापु १०९६/सीआर-१२०७/पापू-०७
 दिनांक २३ ऑगस्ट, १९९६
 १९) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापापु १०९६/सीआर-१२५६/पापू-०७
 दिनांक ११ ऑक्टोबर, १९९६
 २०) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापापु १०९६/सीआर-१२८०/पापू-०७
 दिनांक २८ नोव्हेंबर, १९९६
 २१) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापापु १०९८/सीआर-१७६/पापू-०७
 दिनांक २४ ऑगस्ट, १९९८

प्रस्तावना :-

संदर्भाधीन अ.क्र. (१) वरील आदेशानुसार, जिल्हा पातळीवर, ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमांतर्गत घेण्यात आलेल्या विविध पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी निधी आस्थापित करण्याचे आदेश काढण्यात आले होते. या निधीत जिल्हा परिषदेच्या प्रतिवर्षीच्या उत्पन्नापैकी विशिष्ट बाबींवरील एकूण उत्पन्नाच्या किमान २० टक्के रक्कम आणि सदर निधीसाठी शासन प्रतिवर्षी मंजूर करील ती रक्कम भरावयाचेही आदेशित करण्यात आले आहे. पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी उक्त निधीतून द्यावयाच्या सहाय्याबाबत जिल्हा परिषदांनी परिस्थितीनुरूप नियम तयार करावेत, अशा सूचना संदर्भाधीन अ.क्र. (२) वरील पत्रानुसार देण्यात आले आहेत. तदनंतरच्या कालावधीत पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी अधिक निधी उपलब्ध व्हावा व या निधीवर सर्वतोपरी ताण पडू नये म्हणून पाणी पट्टीची वसूली मोठ्या प्रमाणावर व्हावी यासाठी वेळावेळी सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. तसेच योजनांची देखभाल व दुरुस्ती योग्य प्रकारे व परिणामकारक रित्या व्हावी यासाठी अनेक उपाययोजना करण्यात आल्या आहेत. कार्यान्वयन यंत्रणांच्या सोयीसाठी विषयाधीन सर्व सूचना एकत्रित करणे, शासनाच्या विचाराधीन होते.

निर्णय :- संदर्भाधीन सर्व सूचना अधिक्रमित करून हे एकत्रित आदेश काढण्यात येत आहे.

(१) जिल्हास्तरीय देखभाल व दुरुस्ती निधीत राज्य शासनाकडून देण्यात येणा-या अनुदानात वाढ :-

जिल्ह्यातील नळ योजना, विंधण विहिरी व साध्या विहिरी या ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांची, देखभाल व दुरुस्ती योग्य प्रकारे व वेळीच होण्यासाठी हातभार लागावा म्हणून प्रत्येक जिल्हास्तरावर देखभाल व दुरुस्ती निधी स्थापन करण्यात आला आहे. सदर निधीमध्ये राज्य शासनाकडून ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाच्या राज्य तरतुदीच्या ५ टक्के निधी दरवर्षी देण्यात येत होता. राज्यातील योजनांची संख्या मोठ्या प्रमाणात वाढलेली असून योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीवर स्थानिक स्वराज्य संस्थांना मोठ्या प्रमाणात खर्च करावा लागतो व यासाठी जास्त प्रमाणात निधीची गरज भासते, जिल्ह्यातील पाणी पुरवठा योजनांची देखभाल व दुरुस्ती योग्य प्रकारे होण्यासाठी जिल्हास्तरावर अधिक निधी उपलब्ध व्हावा, याकरीता शासनाने संदर्भित अ.क्र. १४ अन्वये असा निर्णय घेतला आहे की, ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमांतर्गत राज्य स्तरावर करण्यात येत असलेल्या ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रम योजनांतर्गत तरतुदीच्या १० टक्के निधी जिल्हास्तरीय देखभाल व दुरुस्ती निधीत दरवर्षी देण्यात यावा. सदर निर्णयाची अंमलबजावणी सन १९९६-९७ या आर्थिक वर्षापासून करण्यात यावी. याशिवाय, संदर्भाधीन अ. क्र (४) वरील निर्णयानुसार केंद्र शासन पुरस्कृत वर्धित वेग पाणी पुरवठा कार्यक्रमाखाली मंजूर करण्यात येत

असलेल्या अनुदानाच्या १० टक्के रक्कम प्रतिवर्षी उक्त निधीसाठी शासन जिल्हा परिषदांना उपलब्ध करील, मात्र त्याकरीता जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी हे वर्धित वेग पाणी पुरवठा कार्यक्रमांतर्गत उक्त निधीमध्ये जमा होणा-या रकमेचे लेखे स्वतंत्र ठेऊन त्यासंबंधीचे मागील वर्षाच्या खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र केंद्र शासनाकडे पाठविण्याकरीता आताच्या पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागाकडे दरवर्षी ३० एप्रिल पूर्वी सादर करतील.

(२) जिल्हास्तरीय देखभाल व दुरुस्ती निधीत जिल्हा परिषदेने जमा करावयाची रक्कम :-

वर उल्लेखित जिल्हास्तरीय देखभाल व दुरुस्ती निधीमध्ये केंद्र शासन व राज्य शासनाकडून काही प्रमाणात निधी दिला जातो व जिल्हा परिषदांनी त्यांच्या प्रतिवर्षीच्या उत्पन्नापैकी विशिष्ट बाबींवरील एकूण उत्पन्नाच्या किमान २० टक्के रक्कम सदर निधीत टाकणे बंधनकारक करण्यात आलेले आहे. जिल्हयातील पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी जास्त प्रमाणात निधी उपलब्ध व्हावा याकरीता सदर २० टक्के रक्कम देखभाल व दुरुस्ती निधीत भरण्यासाठी जिल्हा परिषदेचे एकूण उत्पन्न काढतांना, एकूण उत्पन्नात पिण्याच्या पाण्यावरील पाणी पट्टी व त्याअनुषंगाने वसूल केलेल्या रक्कमेचा अंतर्भाव करु नये पिण्याच्या पाण्यावरील पाणी पट्टी व त्या अनुषंगाने जमा होणारी रक्कम वगळून जो उर्वरित निधी असेल त्याच्या २० टक्के रक्कम जिल्हास्तरीय देखभाल व दुरुस्ती निधीत जमा करावी. त्याचप्रमाणे पिण्याच्या पाण्या संबंधातील पाणी पट्टी व त्या अनुषंगाने जमा होणारी संपूर्ण रक्कम व विंध्य विहिरीच्या देखभाल व दुरुस्तीकरिता ग्रामपंचायतीकडून वसूल करण्यात येणारी वर्गणी ही संपूर्ण रक्कम जिल्हास्तरीय देखभाल व दुरुस्ती निधीत जमा करावी.

(३) जिल्हयातील प्रादेशिक नळ योजनांच्या बाबतीत पाणी पट्टीची ८० टक्के रक्कम जिल्हा परिषदेकडे व उर्वरीत २० टक्के रक्कम ग्रामपंचायतीकडे तर स्वतंत्र योजनांच्या बाबतीत २० % जिल्हापरिषदेकडे व ८० टक्के रक्कम ग्रामपंचायतीकडे योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीकरीता याबाबतच्या संबंधित निधीत ठेवण्यात यावी. प्रादेशिक नळ योजनांच्या बाबतीत गावाला पाणी पुरवठा करणा-या टाकीजवळ स्वतंत्र मीटर बसवून गावास विहित प्रमाणात पाणी पुरवठा केला जात आहे याची खात्री झाल्यावरच, जिल्हा परिषदेने संबंधित ग्राम पंचायतीकडून एकूण वार्षिक पाणीपट्टीच्या ८० टक्के रक्कम वसूल करावी. मात्र, मीटरनुसार गावास विहित प्रमाणापेक्षा कमी पाणी पुरवठा झाल्यास पाणीपट्टीची रक्कम ही ग्राम पंचायतीकडून त्या प्रमाणात कमी घेण्यात यावी.

(४) योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी :-

अ) प्रादेशिक योजनांच्या बाबतीत ही जबाबदारी पिण्याच्या पाण्याच्या उद्भवापासून ते पाणी वितरणाच्या टप्प्यापर्यन्त जिल्हा परिषद किंवा महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांची राहिल. तर पाणी वितरणाच्या टप्प्यापासून ते गावांतर्गत पाणी पुरवठ्याची जबाबदारी संबंधित ग्रामपंचायतीची राहिल.

ब) स्वतंत्र नळ योजनेच्या बाबतीत तसेच विंध्य विहिरी व साध्या विहिरीच्या देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी संबंधित ग्रामपंचायतीची राहिल.

(५) ग्राम पाणी पुरवठा कर्मचा-यांचे प्रशिक्षण :- गावातील योजनेची दुरुस्ती वेळीच व स्थानिकरित्या व्हावी यासाठी ग्रामपंचायतींनी त्यांचेकडील २ कर्मचा-यांना योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीचे प्रशिक्षण द्यावे.

(६) नियंत्रण :- जिल्हास्तरावरील देखभाल व दुरुस्ती निधीवर जिल्हा पाणी पुरवठा अधिका-यांचे नियंत्रण राहिल. जिल्हयातील सर्व पुर्ण झालेल्या पाणी पुरवठा योजनांची वक्तशीर व सुयोग्यरित्या देखभाल व्हावी, याबाबत जिल्हा पाणी पुरवठा समितीने दक्षता घ्यावी यासाठी सर्व पूर्ण व कार्यान्वित झालेल्या पाणी

पुरवठा योजनांबाबत समितीने आढावा घ्यावा व आवश्यकतेनुसार त्यांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी सूचनावजा शिफारशी कराव्यात असाच आढावा कार्यकारी समितीने त्यांच्या बैठकित दरमहा घ्यावा.

(७) **सर्वेक्षण :-** शासनाने जनतेला पिण्याचे पाणी योग्य प्रमाणात व शुध्द स्वरूपात मिळावे म्हणून गावोगावी निरनिराळ्या प्रकारच्या पाणी पुरवठा योजना पुर्ण केलेल्या आहेत. या योजनांची विशेषत्याने नळ पाणी पुरवठा योजनांची नियमित पहाणी करुन वेळीच दुरुस्ती व देखभाल करण्यात येत नसल्यामुळे, सदर योजनांचा अपेक्षित लाभ जनतेला मिळत नाही असे शासनाच्या निदर्शनास आले आहे. सर्व पाणी पुरवठा योजना सक्षम व चालू स्थितीत राहाव्यात म्हणून त्यांची नियमितरित्या तपासणी करुन आवश्यकतेनुसार त्यांची वेळीच दुरुस्ती करणे आवश्यक आहे. याकरीता पुर्ण झालेल्या ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांचे सर्वेक्षण दरवर्षी ऑक्टोबर ते जानेवारी या कालावधीत करण्यात यावे व आवश्यकतेनुसार त्यांची वेळीच दुरुस्ती करण्याकरीता शासन परिपत्रक, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, क्रमांक ग्रापापू १०९३/सीआर-८३१/३९ अ, दिनांक ११ जानेवारी, १९९४ नुसार विहित करण्यात आलेल्या कार्यपध्दतीचे सोबत जोडलेल्या विवरणपत्र (१) प्रमाणे सर्व संबंधितांनी काटेकोर पालन करावे, तसेच उक्त सोबतच्या परिपत्रकासमवेत विहित केलेल्या विविध प्रपत्रांमध्ये तपासणी अहवालाची आवश्यक माहिती भरुन संबंधित यंत्रणेकडे / अधिका-यांकडे नियमितपणे सादर करावे.

(८) **दुरुस्ती कामांना मंजूरी देण्याचे अधिकार:-**

ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या दुरुस्तीच्या कामांना प्रशासकिय मान्यता देण्याचे अधिकार जिल्हा परिषदेच्या समित्या/अधिकारी यांना महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या लेखा संहिता, १९६८ नुसार, खाली निर्देशिल्याप्रमाणे आहेत. त्यानुसार दुरुस्तीचा कार्यक्रम हाती घेण्यात यावा.

अ.क्र.	जिल्हा परिषदेचे अधिकारी/समिती	खर्च मंजूरीची मर्यादा
०१	उप अभियंता	रुपये २०,०००/-
०२	कार्यकारी अभियंता	रुपये ५०,०००/-
०३	मुख्य कार्यकारी अधिकारी	रुपये १,००,०००/-
०४	विषय समित्यांचे सभापती	रुपये २,००,०००/-
०५	विषय समिती	रुपये ३,५०,०००/-
०६	स्थायी समिती	रुपये ५,००,०००/-
०७	जिल्हा परिषद	रुपये ५,००,०००/- पेक्षा जास्त

(९) **वर्धित वेग पाणी पुरवठा कार्यक्रमाखालील पुर्ण झालेल्या अहस्तांतरीत योजनांच्या दुरुस्ती वरील खर्च :-**

केंद्र पुरस्कृत वर्धित वेग पाणी पुरवठा कार्यक्रमाखाली पुर्ण करण्यात आलेल्या परंतू स्थानिक संस्थांनी हस्तांतरीत करुन न घेतलेल्या राज्यस्तरीय नळ योजनांची देखभाल दुरुस्ती महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाला करावी लागते. त्यासाठी प्राधिकरणाला शासन वेगळे अनुदान मंजूर करीत नाही. केंद्र पुरस्कृत वर्धित वेग पाणी पुरवठा कार्यक्रमांतर्गत मागील लगतच्या आर्थिक वर्षाअखेरपर्यन्त प्रत्येक जिल्हयात पुर्ण करण्यात आलेल्या नळ योजनांच्या एकूण किंमतीच्या प्रमाणात उक्त कार्यक्रमांतर्गत देखभाल व दुरुस्तीसाठी राखून ठेवलेल्या १० टक्के निधीचे वाटप सर्व जिल्हयासाठी करण्यात येते. प्रत्येक जिल्हयास देखभाल व

दुरुस्ती निधीसाठी वर्धित वेग पाणी पुरवठा कार्यक्रमांतर्गत अनुदानातून अनुज्ञेय असलेल्या रक्कमेतील उक्त कार्यक्रमांतर्गत प्राधिकरणाने पुर्ण केलेल्या परंतु जिल्हा परिषद/ग्रामपंचायतीनी ताब्यात न घेतलेल्या नळ याजनांच्या किमतीच्या प्रमाणात निधी प्राधिकरणाचा हिस्सा म्हणून प्राधिकरणास अनुज्ञेय राहिल. प्राधिकरणास अनुज्ञेय सदर अनुदान पुढील आदेश होईपावेतो संबंधित जिल्हा परिषदेच्या देखभाल व दुरुस्ती निधीत जमा करण्यासाठी जिल्हा परिषदेला वितरीत करण्यात यावे. जिल्हा परिषदेच्या देखभाल व दुरुस्ती निधीत जमा झाल्यावर, प्राधिकरणास अनुज्ञेय असलेली रक्कम संबंधित जिल्हयाच्या अधीक्षक अभियंत्याकडे वर्ग करण्यात यावी. अधीक्षक अभियंत्यांनी सदर रक्कम स्वतंत्र खात्यात जमा करून तिचा विनियोग वर्धित वेग पाणी पुरवठा कार्यक्रमाखाली पुर्ण केलेल्या व प्राधिकरण चालवित असलेल्या अहस्तांतरीत पुर्ण योजनाच्या देखभाल व दुरुस्तीवरच करावा.

देखभाल व दुरुस्ती निधीत वर्धित वेग पाणी पुरवठा कार्यक्रमाखाली देण्यात येणारे अनुदान जमा करण्यात आलेल्या रक्कमेतून प्राधिकरणाने सदर कार्यक्रमाखाली पुर्ण केलेल्या परंतु स्थानिक संस्थानी ताब्यात न घेतलेल्या योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी प्राधिकरणाकडे वर्ग करण्याबाबतचे सदर आदेश महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ च्या कलम २६१ (१) खाली देण्यात आले आहेत.

(१०) नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती व पुनर्वसन यांत अंतर्भूत होणारी कामे :-

(अ) नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती यात योजनेतील निकामी/नादुरुस्त झालेले पंपिंग मशिनरी बदलणे/दुरुस्त करणे किंवा योग्य त्या क्षमतेची पंपिंग मशिनरी बसविणे, ऊर्ध्वनलिका/गुरुत्वनलिका इत्यादीमधील निकामी झालेली/फुटलेली पाईपलाईन बदलणे किंवा पुरेसा पाणी पुरवठा होण्याच्या दृष्टीकोनातून योग्य व्यासाची पाईप लाईन टाकणे, साठवण टाकीची गळती दुरुस्ती करणे किंवा साठवण टाकीचे बळकटीकरण करणे किंवा योग्य दाबाने/पुरेसा पाणी पुरवठा होण्यासाठी नवीन साठवण टाकी बांधणे, वितरण व्यवस्थेतील निकामी झालेली पाईप बदलणे किंवा मोठ्या व्यासाचे पाईप टाकणे किंवा ज्या ठिकाणी वितरण व्यवस्था नाही. त्या ठिकाणी वितरण व्यवस्था टाकणे, उद्भवाचे पाणी कमी झाल्यास उद्भवाची खोली वाढविणे किंवा इनवेल त्या (उभे/आडवे) बोअर घेऊन उद्भवातील पाण्याचे प्रमाण वाढविणे किंवा नवीन उद्भव आवश्यक उपांगांसह हाती घेणे, वितरण व्यवस्थेतील नळ कोंडाळी दुरुस्त करणे किंवा नवीन नळ कोंडाळी बांधणे, ज्या ठिकाणी विद्युत दाबाची अडचण असेल त्या ठिकाणी स्वतंत्र ट्रान्सफॉर्मर बसविणे इत्यादी कामे मोडतील. नळयोजनेचे पुनर्वसन करणे या जुन्या योजनेतील काही उपांगे नादुरुस्त झाल्यामुळे त्याची दुरुस्ती करणे किंवा नवीन उपांगे घेऊन योजना सक्षमपणे कार्यान्वित करणे इत्यादींचा समावेश होईल.

(ब) विशेष दुरुस्ती व पुनर्वसन करण्याकरिता करावयाची कार्यवाही :-

- (१) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र. ग्रापापु-१०९३/सीआर-८३१/३९-अ, दिनांक ११ जानेवारी, १९९४ अन्वये जिल्हयातील सर्व पुर्ण व कार्यान्वित पाणी पुरवठा साधनांचे नियमित सर्वेक्षण करण्याबाबतचे आदेश दिलेले आहेत, सदर सर्वेक्षण दरवर्षी सर्वसाधारणपणे ऑक्टोबर महिन्यात करावयाचे असून, सर्वेक्षणातील माहितीच्या आधारे सोबतच्या प्रपत्र १:४, १:५, व १:६ मधील माहितीचा विचार करून कोणकोणत्या गावात /वाडयात अस्तित्वात असलेल्या नळ योजनांची दुरुस्ती करून पाणी पुरवठा चालू करता येईल हे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, यांनी कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांच्याशी विचार विनिमय करून ठरवावे.
- (२) त्यानंतर ज्या गावात / वाडयात नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती वा पुनर्वसन करावयाचे आहे, त्याचा वार्षिक कृती आराखडा तयार करून त्यास जिल्हा पाणी पुरवठा समितीची मान्यता घेण्यात यावी.
- (३) प्रथमत नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती / पुनर्वसन जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीतून घेता येईल किंवा कसे हे पडताळून पाहण्यात यावे व जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीत, निधी उपलब्ध असल्यास त्यातून कामे घेण्यात यावीत.

(४) जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीतून जेवढ्या नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती/पुनर्वसन करणे शक्य आहे. त्याचे नियोजन केल्यानंतर इतर नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती वा पुनर्वसनाचे प्रस्ताव मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी प्रशासकीय मान्यतेसाठी विहित सक्षम प्राधिका-याकडे पाठवावेत, अशा प्रकारे प्रस्ताव पाठविताना सदर काम जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीतून घेणे जिल्हा परिषदेला निधी अभावी शक्य नाही व कामाचा अंतर्भाव टंचाई कृती आराखडयात करण्यात आलेला नाही, असे प्रमाणपत्र सोबतच्या प्रपत्र २ प्रमाणे प्रस्तावासोबत जोडावे. संबंधित सक्षम प्राधिका-याने जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीत सर्व मार्गांनी उपलब्ध होणारा निधी, त्यातून करावयाची कामे, त्यांचा अंदाजित खर्च व टंचाई निवारण यासाठी उपलब्ध निधी यामधून सदर कामे घेण्यास वाव नाही, याची सविस्तर माहिती घेतल्यानंतर व याची खात्री पटवुन घेतल्यानंतर अशा दुरुस्तीच्या/पुनर्वसनाच्या अंदाजपत्रकांना प्रशासकीय मान्यता द्यावी.

(क) प्रस्ताव मंजूर करण्यासाठी पूर्तता करावयाच्या बाबी :-

नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती वा पुनर्वसनाचे प्रस्ताव मंजूर करताना प्रस्तावासोबत खालील मुद्द्यांची पूर्तता झालेली आहे, किंवा कसे याकडे संबंधितांनी विशेष लक्ष द्यावे.

- (१) संबंधित उपअभियंता, पाणी पुरवठा उपविभाग, जिल्हा परिषद/महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण बांधकाम उपविभाग यांनी स्वतः निरीक्षण करुन द्यावयाचा स्थळ निरीक्षण अहवाल.
- (२) विशेष दुरुस्तीची/पुनर्वसनाची सविस्तर अंदाजपत्रके (प्रस्तावातील प्रस्तावित खर्च वाजवी आहे किंवा कसे याबाबतची खात्री अंदाजपत्रकाची पडताळणी करुन करणे आवश्यक आहे.)
- (३) विशेष दुरुस्ती वा पुनर्वसन कोणत्या परिस्थितीमुळे उद्भवले त्याची कारणमिमांसा देण्यात यावी. उदा. कामाच्या अंमलबजावणीमध्ये उणीवा होत्या किंवा कसे, योजनेच्या व्यवस्थापनेत हलगर्जीपणा इत्यादी
- (४) अशा प्रकारे विशेष दुरुस्ती किंवा योजनांचे पुनर्वसन करताना त्यावरील खर्च जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीतून करता येईल किंवा कसे, याबाबत सदर निधीतील शिल्लक रक्कमेच्या तपशिलासह स्पष्ट अभिप्राय देण्यात यावे.
- (५) योजनेच्या विशेष दुरुस्तीचे काम टंचाई निवारण निधीतून घेण्यास वाव नाही/टंचाई कृती आराखडयात अंतर्भूत नाही.

(ड) प्रस्तावास प्रशासकीय मंजूरी देणारे सक्षम प्राधिकारी व काम करणा-या यंत्रणा :-

नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती/पुनर्वसनाबाबत प्रशासकीय मंजूरी देण्याचे अधिकार व कामे करणा-या यंत्रणा यांचा तपशिल सोबतच्या प्रपत्र ३ मध्ये देण्यात आलेला आहे. त्यानुसार कार्यवाही करण्यात यावी.

(ई) नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती व पुनर्वसन यावर करावयाचा खर्च :-

वरील प्रमाणे नळ योजनांची विशेष दुरुस्ती वा पुनर्वसन यावर होणारा खर्च हा जिल्हयाकडे उपलब्ध असलेल्या ग्रामीण राज्य योजनांतर्गत नळ योजनेकरिता उपलब्ध असलेल्या तदतूदीतून करण्यात यावा व तो त्यावर्षी जिल्हयांकडे नळ योजनांसाठी उपलब्ध असलेल्या तरतूदीच्या २० टक्के पेक्षा जास्त असू नये, याची दक्षता घ्यावी.

(११) नळ योजनांसाठी जादा स्टँडबाय विद्युतपंप खरेदी करण्याबाबत :-

नळ योजनांवर बसविण्यात आलेले विद्युत पंप नादुरुस्त झाल्यामुळे योजना प्रदीर्घ कालावधीपर्यंत बंद पडते. परिणामी लाखो रुपये खर्चून कार्यान्वित केलेल्या योजनातून ग्रामस्थांना नियमितपणे लाभ (पाणी) मिळू शकत नाही. सबब नळ योजनांवरील विद्युत पंप नादुरुस्त झाल्यास सदर पंप दुरुस्त करी पर्यंत ग्रामस्थांना दैनंदिन पाणी पुरवठयात खंड पडू नये म्हणून, जिल्हा परिषदांनी, जिल्हा स्तरावरील देखभाल व दुरुस्ती

निधीतून वेगवेगळ्या आवश्यक त्या अश्वशक्तीचे सुमारे १० ते १५ विद्युत पंप विकत घेऊन ठेवावेत. एखाद्या गावातील नळ योजनेचा विद्युत पंप नादुरुस्त झाल्यास, ग्रामस्थांच्या पाणी पुरवठ्यात खंड पडू नये म्हणून जादा खरेदी केलेल्या पंपातील योग्य पंप त्या नळ योजनेवर बसवावा. नादुरुस्त झालेला/काढून घेतलेला विद्युत पंप सत्वर दुरुस्त करून घ्यावा व आवश्यकतेनुसार इतरत्र वापरण्यासाठी स्टँडबाय पंपासाठी ठेवावा असे शासनाचे आदेश आहेत.

(१२) नळ योजनांच्या विद्युत मोटारीवर रोबोट बसविणे :-

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाखाली कार्यान्वित केलेल्या नळ योजनांच्या विद्युत मोटारी विजेच्या कमी अधिक दाबामुळे जळून जाऊ नयेत आणि त्या चालविण्यासाठी खास पंप ऑपरेटरची नियुक्ती करावी लागू नये व परिणामी परिरक्षणाच्या खर्चात बचत व्हावी, या उद्देशाने राज्यातील काही नळ योजनांच्या विद्युत मोटारीवर जीवन प्राधिकरणाने रोबोटयंत्र बसविले आहे. सदर यंत्रे उत्तम प्रकारे काम देत असून त्यामुळे योजनांवरील विद्युत मोटारी नादुरुस्त होण्याचे प्रमाणही कमी झाले आहे व खर्चातही बचत झाली आहे. असे निदर्शनास आले आहे. सबब जिल्हा परिषदांनी जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीतून जीवन प्राधिकरणाच्या अधिका-यांच्या सल्ल्याने काही रोबोट यंत्रे खरेदी करून जिल्हयातील नळ योजनांच्या मोटारीवर बसवून घ्यावीत.

(१३) योजनांची देखभाल व दुरुस्ती व व्यवस्थापन खाजगी यंत्रणा/कंत्राटदार यांचेकडून करून घेण्यास मुभा :-

(अ) ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा योजना पूर्ण झाल्यानंतर व यशस्वी चाचणी दिल्यानंतर योजना एका गावांची असल्यास संबंधित ग्राम पंचायतीकडे व ती दोन वा त्यापेक्षा जास्त गावांची असल्यास संबंधित जिल्हा परिषदेकडे पुढील देखभाल दुरुस्ती व व्यवस्थापनासाठी सोपविली जाते व तशी कायद्यात तरतूदही करण्यात आलेली आहे. मात्र शासनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, अनेक स्थानिक स्वराज्य संस्था या योजनांची देखभाल, दुरुस्ती व व्यवस्थापन योग्य प्रकारे करीत नाहीत. या संदर्भात संबंधित स्थानिक संस्थांकडे योजना चालविण्यासाठी कुशल व अनुभवी कर्मचारी नसल्याचे कारण सांगण्यात येते त्याचप्रमाणे स्थानिक जनतेकडून योग्य प्रमाणामध्ये पाणी पट्टी वसूल करून त्यातून योजनेची देखभाल व दुरुस्ती व व्यवस्थापन करणे ब-याच स्थानिक संस्थांना झेपत नाही असेही दिसून आलेले आहे, सदर बाब लक्षात घेऊन स्थानिक संस्थांना संबंधित नळ पाणी पुरवठा योजनेची देखभाल व दुरुस्ती व व्यवस्थापन खाजगी यंत्रणा/कंत्राटदार यांचेकडून करून घ्यावयाची झाल्यास तशी मुभा खालील अटींना अधीन राहून देता येईल.

- (१) योजना खाजगी यंत्रणा किंवा कंत्राटदाराकडे सोपविण्यासाठी संबंधित स्थानिक संस्थेच्या प्रशासकीय प्रमुखाने त्याबाबतचे करारपत्र करावे.
- (२) करारपत्रात कोणत्या बाबींची जबाबदारी, किती कालावधीसाठी व कोणत्या अटीस अधीन राहून खाजगी संस्थेकडे या कंत्राटदाराकडे देण्यात आलेली आहे याचा स्पष्ट उल्लेख असावा.
- (३) योजना चालविण्यासाठी लागणाऱ्या या खर्चाचा कोणताही अतिरिक्त भार शासनावर पडणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

(ब) योजनांच्या देखभाल दुरुस्ती व व्यवस्थापनाची जबाबदारी माजी सैनिकांच्या संस्थांकडे सोपविणे :-

जर स्थानिक स्तरावर माजी सैनिकांच्या संस्था वा माजी सैनिक योजनेच्या देखभाल, दुरुस्ती व व्यवस्थापनाचे काम करण्यास तयार असतील तर, त्यांना वरील अटींच्या अधीन राहून योजना देखभाल, दुरुस्ती व व्यवस्थापनेसाठी प्राधान्य देण्यात यावे.

(क) देखभाल, दुरुस्ती करीता स्वतंत्र अर्थसंकल्प करणे :-

योजनांच्या देखभाल दुरुस्ती करीता पंचायत राज संस्था त्यांच्या अर्थसंकल्पात ढोबळ मानाने रक्कम दाखवितात, मात्र देखभाल व दुरुस्ती करीता वेगळा अर्थसंकल्प सादर करीत नाहीत. पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल, दुरुस्ती व व्यवस्थापनासाठी पुरेसा निधी उपलब्ध व्हावा व याकडे लक्ष देता यावे यासाठी योजनांच्या देखभाल व दुरुस्ती करीता योजनानिहाय सविस्तर अर्थसंकल्प तयार करण्यात यावा.

(१४) ग्राम पंचायत पाणी पुरवठा निधी :-

महाराष्ट्र ग्राम पंचायत पाणी पुरवठा निधी, नियम १९९७, मधील तरतूदीनुसार प्रत्येक ग्राम पंचायतीने ग्राम पंचायत पाणी पुरवठा निधी ग्रामस्तरावर स्थापन करावयाचा असून त्या निधीमध्ये खालील निधींचा समावेश असेल.

(अ) मुंबई ग्राम पंचायत(सुधारणा) अधिनियम, १९९६, अस्तित्वात येण्यापूर्वी ग्रामसेवायोजन निधीमधील शिल्लक असलेली रक्कम.

(ब) कलम १३१ च्या उप कलम (१) अन्वये ग्राम पंचायतीला दरवर्षी मिळणा-या एकूण जमिन महसूल अनुदानापैकी ३५ टक्के रक्कम.

(क) कलम १२४ च्या पोट कलम (१) आणि खंड आठ व बारा अन्वये सर्वसाधारण तसेच विशेष दरानुसार जमा झालेली पाणी पट्टीची रक्कम.

(ड) घरगुती (खाजगी) व अन्य वापरासाठी पुरविण्यात आलेल्या खाजगी नळजोडणीसाठी जमा झालेली ठेव रक्कम.

या निधीची माहिती सोबतच्या प्रपत्र क्र. ४.६ मध्ये ठेवण्यात यावी.

उक्त निधीतील रक्कम कृषी व उद्योग वगळून घरगुती पाणी पुरवठा व जनावरांसाठी पाणी पुरवठ्याच्या योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठीच वापरण्यात यावी.

(१५) ग्रामीण नळ योजनांच्या देखभाल -दुरुस्तीसाठी वाहन खरेदी व कर्मचा-यांच्या नेमणुका:-

जिल्हा परिषदांकडे असलेल्या देखभाल व दुरुस्ती निधीतून देखभाल व दुरुस्तीसाठी वाहन खरेदी करण्यास व कर्मचा-यांच्या नेमणूका करण्यास जिल्हा परिषदा सक्षम आहेत. त्यासाठी शासनाची पुर्वानुमती घेण्याची आवश्यकता नाही. तसेच एका गावाच्या नळ योजनेची देखभाल व दुरुस्ती करण्यासाठी ग्राम पंचायत पाणी पुरवठा निधीतून कर्मचा-यांच्या नेमणूका करण्यास ग्रामपंचायती सक्षम आहेत. त्यासाठी शासनाची पुर्वानुमती घेण्याची आवश्यकता नाही.

(१६) पाणी पट्टी- ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी अधिक प्रमाणात निधी उपलब्ध व्हावा यासाठी पाणी पट्टीचे प्रमाण वाढविणे आवश्यक आहे. ग्रामीण नळ योजना पूर्ण होऊन ताब्यात घेतल्यावर, खाजगी नळ जोडण्या देण्याकरीता ग्राम पंचायतीने अवलंबवयाची कार्यपध्दती व नियम, सार्वजनिक/खाजगी पाणी पट्टीचे दर सार्वजनिक नळ कोंड्याळयाचा गैरवापर करण्या-यांवर करावयाची दंडात्मक कार्यवाही, खाजगी नळ धारकांची नमूना नोंदवही, खाजगी नळ जोडणीच्या अर्जाचा नमूना इत्यादी बाबी विहित करण्यात आल्या असून, त्या सोबतच्या प्रपत्र -(४) मध्ये निर्देशिण्यात आल्या आहेत. त्या अनुषंगाने खाजगी नळजोडण्या देतांना आवश्यक कार्यवाही करण्याबाबतचे निर्देश सर्व जिल्हा परिषदांच्या मुख्य कार्यकारी अधिका-यांनी जिल्हयातील सर्व ग्रामपंचायतींना द्यावेत तसेच वसूलीचे प्रमाण वाढविण्याचे दृष्टीने खालील प्रमाणे उपाययोजना करण्यात याव्यात.

(अ) स्थानिक जनतेने पाणी पट्टी नियमित भरावी या हेतूने लोकशिक्षण देऊन जनतेची मानसिक तयारी करणे आवश्यक आहे. शेती कारखाने इत्यादिमधून रोख उत्पन्न वैयक्तीकरित्या मिळत असल्यामुळे, त्यासाठी दराने पैसा मोजून पाणी विकत घेण्याची तयारी असते. पिण्याच्या पाण्याच्या बाबतीत मात्र अत्यल्प

विहित पाणी पट्टी सुध्दा भरली जात नाही. वस्तुतः शुध्द व पुरेशा पाण्यामुळे आरोग्य टिकून राहून वैद्यकीय खर्चात बचत होते. तसेच पाण्याकरीता कराव्या लागणा-या वणवणी अभावी श्रम वाचतात. परिणामी, तोच वेळ अन्य कामासाठी उपयोगात आणून कुटुंबाच्या उत्पन्नात वाढ करता येते. याबाबी लक्षात घेता, अल्प पाणी पट्टी भरणे आपले कर्तव्य आहे ही भावना लोकशिक्षणातून जनमानसात रुजविणे आवश्यक आहे. यासाठी खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी:-

(१) दुरचित्रवाणी, रेडीओ, वृत्तपत्रे इत्यादी प्रसिध्द माध्यमातून जनतेला पाणीपट्टी नियमितपणे भरण्याबाबत जन शिक्षण देण्यात यावे. तसेच सभा, शिबिरे, मेळावे यातूनही ही बाब नियमितपणे जनतेच्या मनावर बिंबवण्यात यावी.

(२) जनशिक्षणाकरीता स्वयंसेवी संस्था, लोकप्रतिनिधी यांचा सक्रिय सहभाग घेऊन याकामी प्रयत्न करावेत.

(ब) वरील प्रमाणे जनशिक्षणासाठी प्रयत्न करण्याबरोबर पाणीपट्टी न भरण्या-या व्यक्तीवर कायदयानुसार वेळेवर परिणामकारक कार्यवाही देखील करणे अत्यावश्यक आहे सध्या गावकऱ्यांनी पाणी पट्टी न दिल्यास व त्यापोटी थकबाकी असल्यास थकबाकीदारांवर संबंधित ग्रामपंचायतीचे सचिव अर्थात ग्रामसेवक यांच्या स्वाक्षरीने कारणे दाखवा नोटीस बजावण्याबाबतची व थकबाकी वसूल करण्याच्या दृष्टीने योग्य ती सक्तीची कार्यवाही करण्याबाबतची तरतूद मुंबई ग्रामपंचायत (थकबाकी वसूली) नियम, १९६० मध्ये करण्यात आली आहे. त्यानुसार सर्व ग्रामसेवकांनी पाणी पट्टी वसूली संदर्भात बजावण्यात येणाऱ्या कारणे दाखवा नोटीसा स्वतःच्या स्वाक्षरीने सर्व थकबाकीदारांवर वेळेवर बजाविणे अनिवार्य आहे. या तरतूदीच्या अनुषंगाने सर्व ग्रामपंचायतीच्या ग्रामसेवकांना सर्व पाणीपट्टी थकबाकीदारांवर कोणताही अपवाद न ठेवता वेळेवर नोटीसा बजाविण्याबाबत सूचना देण्यात याव्यात, अशा कारणे दाखवा नोटीसा देण्यापूर्वी, संबंधित ग्रामसेवकाने सदर बाब ग्रामपंचायतीच्याही निदर्शनास आणून द्यावी व ग्रामपंचायतीच्या सदस्यांना देखील थकबाकीदारांकडून पाणी पट्टी वसूल करण्याकामी आवश्यक तसा पाठपुरावा करण्याविषयी विनंती करावी, सर्व गट विकास अधिकाऱ्यांनी त्यांच्या पंचायत समिती क्षेत्रातील ग्रामपंचायतीमध्ये सर्व पाणी पट्टी थकबाकीदारांना संबंधित ग्राम सेवकांकडून वेळेवर नोटीस देण्यात आल्या येत/आहेत, याचा नियमित आढावा घ्यावा.

(क) ग्रामपंचायत स्तरावर स्वतंत्र ग्रामपंचायत पाणीपुरवठा निधी स्थापन करण्यात आलेला असल्यामुळे नळ योजनांच्या पाणीपट्टीच्या वसूलीकरीता स्वतंत्र पावती पुस्तक ठेवण्यात यावे व त्या पावती पुस्तकावर वसूल करण्यात आलेल्या पाणी पट्टीची रक्कम ग्रामपंचायत पाणी पुरवठा निधीत टाकून तिचा स्वतंत्र हिशेब ठेवण्यात यावा.

(ड) प्रादेशिक नळ योजनांच्या संदर्भात संबंधित ग्रामपंचायतीने पाणी पट्टीपोटी जिल्हा परिषदेला किती रक्कम द्यावयाचे आहे याचे पत्र जिल्हा परिषदेकडून ग्रामपंचायतीना वेळीच दिले जात नाही. त्यामुळे संबंधित ग्रामपंचायतीस याची कल्पना नसते तरी यापुढे सर्व नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या संदर्भात संबंधित ग्रामपंचायतीने पाणीपट्टीपोटी किती रक्कम जिल्हा परिषदेला भरावयाची आहे याबाबतचे सूचनापत्र जिल्हा परिषदेने ग्रामपंचायतीला नियमितरित्या देणे बंधनकारक करण्यात येत आहे.

त्याचप्रमाणे जिल्हा परिषदांनी नळ योजनांच्या बाबतीत पाणीपट्टी वसूलीचे प्रमाण व उद्दीष्ट ग्रामपंचायतीना ठरवून द्यावे जिल्हा परिषदेने ठरवून दिल्याप्रमाणे पाणीपट्टी वसूल केली जाते याबाबत संबंधित ग्रामपंचायतीच्या सरपंचाने योग्य तो पुढाकार घ्यावा.

(इ) संदर्भातील अनुक्रमांक (२१) अन्वये असे आदेशित करण्यात आले आहे की, ज्या तयार नळ पाणी पुरवठा योजना, ग्रामपंचायती/जिल्हा परिषदा ह्या देखभाल व व्यवस्थापनासाठी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडून हस्तांतरीत करून घेत नाहीत अशा अहस्तांतरीत योजनांवर महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडून जो देखभाल व दुरुस्ती खर्च करण्यात येतो त्या योजनांच्या बाबतीत परिच्छेद १ मध्ये नमूद केल्या प्रमाणे जिल्हा परिषदांना देय ठरणा-या अनुदानांतून अहस्तांतरीत योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीपोटी

त्या विशिष्ट जिल्हापरिषदेच्या एकूण देय ठरणा-या अनुदानातून २० टक्के इतकी रक्कम शासन स्तरावर वळती करुन ती थेट महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणास दयावयाची आहे. त्यासाठी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने अशा अहस्तांतरीत योजनांच्या तपशील आणि अशा अहस्तांतरीत योजनावरील थकबाकीचा तपशील हा त्या त्यावर्षाच्या ऑक्टोबर महिन्याअखेर संबंधित जिल्हा परिषदेच्या मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी यांच्याकडून प्रमाणित करुन पुढील वर्षाच्या जानेवारीमध्ये शासनाकडे वजातीसाठी सादर करावयाचा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रु. न. देशमुख)
उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) विभागीय आयुक्त (सर्व)
- २) अपर मुख्य सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी.
- ४) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, एक्सप्रेस टॉवर्स, मुंबई.
- ५) मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (सर्व)
- ६) अधिक्षक अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (सर्व)
- ७) कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्रजीवन प्राधिकरण (सर्व)
- ८) कार्यकारी अभियंता, पाणीपुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद (सर्व)
- ९) उप अभियंता, पाणी पुरवठा व स्वच्छता उप विभाग, जिल्हा परिषद, (सर्व)
- १०) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई (लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता)
- ११) महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर (लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता)
- १२) जिल्हा कोषागार अधिकारी (सर्व)
- १३) मुख्य लेखा परिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नवी मुंबई.
- १४) उप मुख्य लेखा परिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, (सर्व)
- १५) वित्त विभाग (व्यय-३ अर्थसंकल्प १६)
- १६) ग्राम विकास व जल संधारण विभाग/जल २ व जल ४ कार्यासन क्र २५ व २७
- १७) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व पर्यवेक्षीय अधिकारी व कार्यासन अधिकारी.
- १८) निवड नस्ती (पापू-०७).

नळ पाणी पुरवठा योजनांचे सर्वेक्षण :-

जिल्हयांचे नाव :-

- I) सर्वसामान्य माहिती :-
 - १) योजनेचे नांव
 - २) योजनेचा प्रकार (स्वतंत्र/प्रादेशिक) :-
 - ३) संबंधित गावे/वाडयाची नावे :-
 - ४) संबंधित ग्रामपंचायतीची नावे :-
 - ५) पंचायत समितीचे नाव :-
 - ६) योजनेच्या कार्यन्वयन यंत्रणेचे नाव
 - ७) योजनेचे काम :-
 - अ) सुरु झाल्याचा दिनांक (कार्यादेशाच्या तारखेनुसार) :-
 - ब) पूर्ण झाल्याचा दिनांक (पूर्णत्वाच्या दाखल्यावरील तारखेनुसार) :-
 - ८) योजना हस्तांतरणाचा दिनांक :-
 - ९) योजनेचा प्रकल्पित कालावधी :-
 - १०) अ) योजनेची संकल्पित लोकसंख्या :-
 - ब) योजनेशी संबंधित गावांची/वाडयांची वर्तमान लोकसंख्या:-
 - ११) अ) योजना क्षेत्रातील घरांची संख्या :-
 - ब) घर जोडण्या दिलेल्या एकूण घरांची संख्या :-
 - १२) अ) योजनेच्या संदर्भात आकारण्यात येणारी :-
 - i) सामान्य पाणीपट्टी :-
 - ii) विशेष पाणीपट्टी:-
 - ब) पाणीपट्टीतून मिळणारे एकूण उत्पन्न :-
 - क) योजना चालवण्याचा व देखभालीचा सरासरी वार्षिक खर्च :-
 - ii) योजनेच्या उद्भवाची माहिती :-
 - १) उद्भवाचा प्रकार :- एका पेक्षा जास्त उद्भव असल्यास उद्भवनिहाय माहिती द्यावी.
 - २) योजनेतून दरदिवशी दरडोई होणारा पाणी पुरवठा (लिटरमध्ये)
 - अ) संकल्पित :-
 - ब) प्रत्यक्ष :-
 - i) सर्वसाधारण कालावधी
 - ii) उन्हाळयात
 - ३) अ) उद्भव योग्य स्थितीत आहे काय
 - ब) नसल्यास त्यांची सर्वसाधारण कारणे
 - i) उद्भवाची क्षमता कमी होणे
 - ii) उद्भवाच्या बांधकामातील बिघाड
 - iii) उद्भवाच्या पाण्याचे प्रदूषण (सविस्तर तपशील द्यावा)
 - क) उद्भवाच्या बांधकामातील नादुरुस्तीचे तपशील
 - ड) नादुरुस्तीमुळे उद्भवातील पाण्याचे प्रदूषण होण्याची शक्यता आहे काय?
 - इ) असल्यास, प्रस्तावित दुरुस्तीचे स्वरूप
 - फ) उद्भवाच्या दुरुस्तीतील अंदाजित खर्च

टिप :- नळ योजनेला एका पेक्षा जास्त उद्भवापासून पाणी मिळत असल्यास (अ) ते (फ) पर्यंतची माहिती सर्व उद्भवाबाबत देण्यात यावी.)

- ४) १) अ) उद्भव पुरेसा आहे काय?
 ब) नसल्यास, वर्षातून किती महिने पुरेसे पाणी मिळत नाही.
 क) उद्भव वाढ करण्यासाठी गरज आहे काय ?
 ड) असल्यास प्रस्तावित उद्भव वाढीचा तपशील
 इ) उद्भव वाढीवरील अंदाजित खर्च
 २) अ) पूरक उद्भव घेण्याची गरज आहे काय?
 ब) असल्यास पूरक उद्भवाचे स्वरूप
 क) पूरक उद्भवावरील अपेक्षित खर्च

III) विद्युत पंपाबाबतची माहिती

- अ) विद्युतपंपाची संख्या
 ब) पंपाची लिटर प्रतितास मध्ये क्षमता
 १) अपेक्षित
 २) प्रत्यक्ष
 क) पंपिंगचे तास
 ड) विद्युत पंपाचा प्रकार
 इ) विद्युतपंपाची अश्वशक्ती
 १) पंप घराजवळ प्रेशरगेज मधील पाण्याचे दाब (पंप चालू असताना)
 २) सारखा दाब अपेक्षेप्रमाणे आहे काय
 फ) विद्युतपंपात बिघाड आहे काय
 ग) असल्यास बिघाडाचे स्वरूप
 ह) पंपाच्या दुरुस्तीवरील अपेक्षित खर्च

IV) रायजिंग मेनची माहिती

- अ) रायजिंग मेनची लांबी
 ब) स्टॅटिक लिफ्टची उंची
 क) रायजिंग मेन व्यवस्थितरित्या कार्यरत आहे का?
 १) रायजिंग मेन मधील एअर व्हॉल्व, स्लेस व्हॉल्व कार्यरत आहेत काय
 २) टाकीच्या ठिकाणी मिळणारे पाणी अपेक्षेप्रमाणे आहे काय?
 ड) नसल्यास, बिघाडाचे स्वरूप
 इ) बिघाडाचे दुरुस्तीवरील अपेक्षित खर्च

V) उंचावरील/जमीनीवरील टाकी

- अ) टाकीची धारणाशक्ती
 ब) टाकी योग्य स्थितीत आहे काय?
 क) नसल्यास, आवश्यक दुरुस्तीचे स्वरूप
 ड) टाकीच्या दुरुस्तीवरील अंदाजित खर्च

VI) निर्जंतुकीकरण कायम स्वरूपी व्यवस्था कार्यरत आहे काय?

VII) पाईपलाईनची माहिती

- अ) पाईपलाईनची लांबी
 ब) वापरलेल्या पाईपचा प्रकार
 क) १) पाईपलाईनमधील पाणी गळती होते काय?
 २) गळतीमुळे पाणी प्रदुषित होण्याची शक्यता आहे काय ?

- ड) असल्यास पाईप लाईनच्या आवश्यक दुरुस्तीचे स्वरूप
इ) पाईप लाईन दुरुस्तीवरील अपेक्षित खर्च
ई) व्हॉल्व गळती आहे काय व त्यामुळे पाण्याचे प्रदुषण होण्याची शक्यता आहे काय?
फ) असल्यास दुरुस्तीचे स्वरूप
ग) व्हॉल्व दुरुस्तीवरील अंदाजित खर्च
VIII) सार्वजनिक नळ थांब्यांची माहिती

- अ) नळथांब्यांची संख्या
ब) नळथांबे लोकसंख्येच्या प्रमाणात पुरेसे आहेत का?
क) नसल्यास किती अधिक नळथांब्यांची आवश्यकता आहे
ड) नळथांबे देणे तांत्रिकदृष्ट्या शक्य आहे काय?
इ) असल्यास त्यावरील अपेक्षित खर्च
फ) पूर्वी असलेल्या सार्वजनिक नळ थांब्यांची दुरुस्ती आवश्यक आहे काय?
ग) असल्यास, दुरुस्तीचे स्वरूप
ह) नळ थांब्यांवरील दुरुस्तीचा अपेक्षित खर्च
र) नळ थांब्यांभोवती सांडपाणी वाहून जाण्यासाठी गटारे बांधली आहेत काय?
ल) असल्यास ती योग्य स्थितीत आहेत काय?
व) नसल्यास त्यांच्या दुरुस्तीचे स्वरूप व दुरुस्तीवरील अंदाजित खर्च
च) नळ थांब्याभोवती गटारे बांधली नसल्यास, ती बांधण्यासाठी करावयाच्या उपाययोजनांचे स्वरूप .
छ) नवीन गटारे बांधण्यावरील अपेक्षित खर्च

विंध्यण विहिरीचे सर्वेक्षण :-

जिल्हयाचे नांव

- १) गाव/वाडीचे नांव
 - २) ग्रामपंचायतीचे नांव
 - ३) पंचायत समितीचे नांव
 - ४) विंध्यण विहिरी खोदण्याचा महिना
 - ५) विंध्यण विहिरीची खोली
 - ६) यशस्वी विंध्यण विहिरीची संख्या :- (एका पेक्षा जास्त विंध्यण विहिरी असल्यास प्रत्येक विहिरीस ओळख क्रमांक द्यावा)
 - ७) विंध्यण विहिरीतील पाण्याची पातळी :- (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी निहाय माहिती द्यावी)
 - १) ऑक्टोबर
 - २) एप्रिल
 - ८) विंध्यण विहिरीवरील हातपंप/ विद्युतपंप :- (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी निहाय माहिती द्यावी)
 - १) एप्रिल महिन्यात एक सारखा दोन तास चालू शकतो काय, नसल्यास किती वेळ
 - ९) हातपंपाची इनलेट लाईनची खोली:- (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी निहाय माहिती द्यावी)
 - १०) विद्युत पंपाची इनलेट लाईनची खोली :- (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी निहाय माहिती द्यावी)
 - ११) विंध्यण विहिरीच्या उद्भवाची विहिरीनिहाय :- (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी निहाय माहिती द्यावी)
 - १) मूळ क्षमता(लिटर प्रति तास)
 - २) उन्हाळ्यातील प्रत्यक्ष क्षमता (लिटर प्रति तास)
 - १२) विंध्यण विहिरीवर बसविण्यात आलेले विद्युतपंप (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी किती व हातपंप किती निहाय माहिती द्यावी)
 - १) वरीलपैकी तात्पुरते बंद किती :-
 - २) कायम बंद किती
 - १३) लघु नळ योजना असल्यास, पाण्याच्या :- (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी निहाय टाकीची धारणशक्ती माहिती द्यावी)
 - १४) १) विद्युतपंपाची पंपनिहाय :- (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी निहाय माहिती द्यावी)
- I) अश्वशक्ती
 II) पाण्याची क्षमता (लिटर ताशी)
- २) विद्युतपंप योग्य प्रकारे कार्यरत आहे काय,
 - ३) नसल्यास बिघाडाचे स्वरूप
 - ४) विद्युतपंपावरील दुरुस्तीचा अंदाजित खर्च

- १५)अ) १) हातपंप योग्य प्रकारे कार्यरत (ओळख क्रमांक देऊन विंध्यण विहिरी निहाय
आहेत काय माहिती द्यावी)
- २) नसल्यास बिघाडाचे स्वरूप
३) हातपंप दुरुस्तीवरील अंदाजित खर्च
- ब) १) हातपंपासभोवती प्लॅटफॉर्म बांधले चांगल्या स्थितीत आहेत काय :- (प्लॅटफॉर्म
बांधण्याचे वर्ष)
- २) असल्यास प्लॅटफॉर्म चांगल्या स्थितीत आहेत काय? नसल्यास दुरुस्तीचे स्वरूप व
त्यावरील अपेक्षित खर्च
- ३) हातपंपाभोवती प्लॅटफॉर्म बांधले नसल्यास, प्लॅटफॉर्म बांधण्यासाठी
करावयाच्या उपाययोजनांचे स्वरूप व त्यावरील अपेक्षित खर्च
- क) १) हातपंपाभोवतीचे सांडपाणी वाहून जाण्यासाठी गटारे बांधली आहेत काय?
- २) असल्यास ती योग्य स्थितीत आहेत काय?
- ३) नसल्यास त्यामुळे प्रदूषणाची शक्यता आहे काय?
- ४) असल्यास, सुस्थितीत नसलेल्या गटारांच्या दुरुस्तीचे स्वरूप व त्यावरील अपेक्षित
खर्च
- ५) हातपंपाभोवती सांडपाणी वाहून जाण्यासाठी गटारे बांधली नसल्यास, ती बांधण्यासाठी
करावयाच्या उपाययोजनेचे स्वरूप व त्यावरील अपेक्षित खर्च

सार्वजनिक साध्या विहिरींचे सर्वेक्षण

जिल्हयाचे नांव

१) गाववाडीचे नांव

२) ग्रामपंचायतीचे नांव

३) पंचायत समितीचे नांव

४) योजनेचे नांव

५) विहिरीची संख्या

(एकापेक्षा जास्त विहिरी असल्यास प्रत्येक विहिरीस ओळख क्रमांक द्यावा)

६) विहिरीनिहाय विहिरीची खोली :- (ओळख क्रमांक नमूद करतांना विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

७) विहिरीनिहाय विहिरीचा व्यास :- (ओळख क्रमांक नमूद करतांना विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

८) विहिरीचे बांधकाम केव्हा पूर्ण करण्यात आल विहिरीनिहाय :- (ओळख क्रमांक नमूद करतांना विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

९) विहिरीची किंमत (विहिरीनिहाय):- (ओळख क्रमांक नमूद करतांना विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

१०) विहिरीवरून दरदिवशी दरडोई किती पाणी पुरवठा होतो :- (ओळख क्रमांक नमूद करतांना विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

११) विहिरीवरील कठडे :-

अ) विहिरीवर कठडे बांधले असल्यास,

१) विहिरीवरील कठडे योग्य स्थितीत आहेत काय,

२) नसल्यास दुरुस्तीचे स्वरूप व त्यासाठी अपेक्षित खर्च

ब) विहिरीवर कठडे बांधले नसल्यास

१) कठडे बांधण्यासाठी करावयाच्या उपाययोजनेचे स्वरूप व त्यावरील अपेक्षित खर्च

१२) विहिरीची खोली :-

अ) विहिरीची खोली वाढविणे आवश्यक आहे काय (विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

ब) असल्यास, किती (विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

क) खोली वाढविण्यासाठी अपेक्षित खर्च (विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

१३) विहिरीची रुंदी :-

अ) विहिरीची रुंदी वाढविणे आवश्यक आहे काय (विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

ब) असल्यास किती (विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

क) रुंदी वाढविण्यावरील अपेक्षित खर्च (विहिरीनिहाय माहिती द्यावी)

१४) विहिरीचा गाळ काढणे

अ) विहिरीचा गाळ काढणे आवश्यक आहे काय,

ब) असल्यास, त्यावरील अपेक्षित खर्च

१५) विहिरीच्या बांधकामाची स्थिती

अ) विहिरीचे बांधकाम सुस्थितीत आहे काय,

ब) नसल्यास दुरुस्तीचे स्वरूप व त्यावरील अंदाजित खर्च

प्रपत्र -१.४

प्रदुषित पाणी पुरवठा होत असलेल्या नळ योजनाच्या दुरुस्तीवरील त्रैमासिक अहवाल

जिल्हयाचे नांव :-

अ.क्र.	पंचायत समितीचे नांव	ग्रामपंचायतीचे नांव	गावे/वाडीचे नांव	नळ योजनेचे नांव	सर्वेक्षणानुसार पाणी प्रदुषित होण्याची कारणे			
					उद्भवाच्या नियमित शुध्दीकरण अभावी	पाईपगळतीमुळे	व्हाल्व गळतीमुळे इतर	
१	२	३	४	५	६(अ)	६(ब)	६(क)	६(ड)

१५

त्रैमासिकांती करण्यात आलेल्या उपाययोजना			त्रैमासिक अखेर करण्यात आलेला एकूण खर्च
उद्भवाचे नियमित शुध्दीकरण	क्षतिग्रस्त पाईप बदलणे	व्हाल्वची दुरुस्ती	इतर दुरुस्त्या
७(अ)	७(ब)	७(क)	७(ड)
			८

प्रपत्र -१.५

प्रदुषित पाणी पुरवठा होत असलेल्या विधण विहिरींच्या दुरुस्तीवरील त्रैमासिक अहवाल

जिल्ह्याचे नांव :-

अ.क्र.	पंचायत समितीचे नांव	ग्रामपंचायतीचे नांव	गावे/वाडीचे नांव	विधण विहिरीचे नांव/क्रमांक	सर्वेक्षणानुसार पाणी प्रदुषित होण्याची कारणे				
					प्लॅटफॉर्म चांगल्या स्थितीत नसल्यामुळे	प्लॅटफॉर्म बांधले नसल्यामुळे	सांडपाणी वाहून जाण्यासाठी गटारे बांधली नसल्यामुळे	गटारे साफ न केल्यामुळे	इतर
१		३	४	५	६(अ)	६(ब)	६(क)	६(ड)	६(इ)

त्रैमासिकांती करण्यात आलेल्या उपाययोजना				त्रैमासिक अखेर करण्यात आलेला एकूण खर्च
प्लॅटफॉर्म दुरुस्ती	प्लॅटफॉर्म बांधणे	गटारे बांधणे	गटारांची साफसफाई	इतर दुरुस्त्या
७(अ)	७(ब)	७(क)	७(ड)	७(इ)
				८

प्रपत्र -१.६

प्रदुषित पाणी पुरवठा होत असलेल्या सार्वजनिक विहिरीच्या दुरुस्तीवरील त्रैमासिक अहवाल

जिल्हयाचे नांव :-

अ.क्र.	पंचायत समितीचे नांव	ग्रामपंचायतीचे नांव	गावे/वाडीचे नांव	विहिरीचे नांव व क्रमांक	सर्वेक्षणानुसार पाणी प्रदुषित होण्याची कारणे			इतर कारणे
					विहिरीना कठडे नसल्यामुळे	कठडे तुटले असल्यामुळे	नियमित पाणी शुध्दीकरण न केल्यामुळे	
१	२	३	४	५	६(अ)	६(ब)	६(क)	६(ड)

त्रैमासिकाअंती करण्यात आलेल्या उपाययोजना			त्रैमासिक अखेर करण्यात आलेला एकूण खर्च
कठडे बांधणे	कठडयाची दुरुस्ती	पाणी शुध्दीकरण	इतर कारणे
७(अ)	७(ब)	७(क)	७(ड)
			८

प्रपत्र -१.७

पाणी प्रदुषण टाळण्यासाठी परिसर स्वच्छते संबंधातील कार्यवाहीचे विवरण

जिल्ह्याचे नांव :-
त्रैमासिक अहवाल

अ.क्र.	पंचायत समितीचे नांव	ग्रामपंचायतीचे नांव	गावे/वाडीचे नांव	ज्या योजनेचे प्रदुषण परिसर स्वच्छतेची व्यवस्था नसल्यामुळे शक्य आहे व ज्यासाठी परिसर स्वच्छतेची कामे हवी आहेत त्याचे विवरण	सर्वेक्षणानुसार पाणी प्रदुषित होण्याची कारणे		
					सांडपाणी वाहून जाण्यासाठी गटारे बांधली नसल्यामुळे	जुनी गटारे नादुरुस्त असल्यामुळे	जुन्या गटारांची साफसफाई न झाल्यामुळे
१	२	३	४	५	६(अ)	६(ब)	६(क)

त्रैमासिकाअंती करण्यात आलेल्या उपाययोजना		उपाययोजनेवर करण्यात आलेला त्रैमासिक अखेर खर्च
नविन गटारे बांधणे	जुन्या गटारांची दुरुस्ती करणे	जुन्या गटारांची साफसफाई कारणे
७(अ)	७(ब)	७(क)
		८

प्रपत्र -१.८

पूर्ण झालेल्या नळ पाणी पुरवठा योजनांसाठी हिस्ट्रीसीट

जिल्हयाचे नांव :-

अ.क्र	ग्रामपंचायतीचे नांव	संबंधित गावे वाड्यांची नांवे	पंचायत समितीचे नांव	योजनेचा प्रकार	ज्या कार्यक्रमांतर्गत योजना करण्यात आली त्याचे लेखाशिर्ष निहाय तपशिल	संकल्पित लोकसंख्या	उद्भववाचा प्रकार	योजनेची किंमत	
								मूळ	सुधारित
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९(अ)	९(ब)

कार्यान्वयन यंत्रणेचे नांव	योजना हस्तांतरणाचा दिनांक	योजनेचा प्रकल्पित कालावधी	विद्युत पंपाचा प्रकार	विद्युत पंपाची अश्वशक्ती	टाकीचा प्रकार	टाकीची क्षमता	पाईपलाईनची लांबी (पाईपच्या प्रकारानुसार तपशील द्यावा)	घरजोडण्याची संख्या व टक्केवारी (एकुण घरांच्या संख्येशी)
१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८

सार्वजनिक नळ शांब्यांची संख्या	योजनेवर दरडोई दर दिवशी मिळणारे पाणी	योजनेच्या संदर्भात केलेल्या पूरक योजना	पूरक उपायांवर झालेला खर्च	दुरुस्तीवर केलेला वर्ष निहाय खर्च					
				१९..	१९..	१९..	१९..		
१९.	२० (अ)	२१	२२	प्रकार	खर्च	प्रकार	खर्च	प्रकार	खर्च
	२० (ब)			२३(अ)	२३(ब)	२३(क)	२३(ड)	२३(इ)	२३(उ)

प्रपत्र -१.१

पूर्ण झालेल्या विधण विहिरीवरील विद्युतपंप (हिस्ट्रीशिट)

जिल्हयाचे नांव :- -----

अ. क्र.	ग्रामपंचायतीचे नांव	गावं/वाडीचे नांव	पंचायत समितीचे नांव	विद्युतपंपाचे ओळख क्रमांक	योजनेचे नांव व अर्थसंकल्पीय शिर्ष	खोली	पंपाची वैशिष्ट्ये		आवक प्रती लिटर/तास
							प्रकार	हॉ.पॉ. विसर्गक्षमता (मुळ)	
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८(अ)	८(ब)	९

योजना पूर्ण झाल्याचा दिनांक	योजनेवर झालेला एकूण खर्च	कार्यकारी यंत्रणा	सध्याचा विसर्ग	दुरुस्तीचा वर्षनिहाय इतिहास	
				दुरुस्ती	खर्च
१०.	११.	१२.	१३.	१४(अ)	१४(ब)

पूर्ण झालेल्या विधण विहिरीवरील हातपंप (हिस्ट्रीशिट)

जिल्हयाचे नांव :- -----

अ.क्र.	हातपंपाचा ओळख क्रमांक	गावं/वाडीचे नांव	ग्रामपंचायतीचे नांव	पंचायत समितीचे नांव	योजनेचे नांव व अर्थसंकल्पीय शिर्ष	योजना पूर्ण झाल्याचा दिनांक	एकुण झालेला खर्च	कार्यकारी यंत्रणा
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.

खोली	आवक(लिटर/ तास)	हातपंपाचा प्रकार	हातपंपाचा विसर्ग		दुरुस्तीचा वर्षानिहाय इतिहास		
			Lean Season	Flush Season	वर्ष	दुरुस्तीचे स्वरुप	खर्च
१०.	११.	१२.	१३(अ)	१३(ब)	१४(अ)	१४(ब)	१४(क)

प्रपत्र -१.११

पूर्ण झालेल्या सार्वजनिक विहिरी (हिस्ट्रीशिट)

जिल्ह्याचे नांव :- -----

विहिरीचा ओळख क्रमांक	ग्रामपंचायतीचे नांव	गांव/वाडीचे नांव	पंचायत समितीचे नांव	योजनेचे नांव व अर्थसंकल्पीयशिर्ष	पूर्ण झाल्याचा दिनांक	झालेला एकुण खर्च	कार्यकारी यंत्रणा	खोली व रुंदी	दुरुस्तीची वर्षानिहाय माहिती			
									वर्ष	दुरुस्तीचा प्रकार	खर्च	
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.	१०(अ)	१०(ब)	१०(क)	

प्रपत्र -१-१२

नळ पाणी पुरवठा योजनेचा मासिक कामगिरी अहवाल.

जिल्ह्याचे नांव :- -----

योजनेचे नांव	गावं / वाडीचे नांव	ग्रामपंचायतीचे नांव	पंचायत समितीचे नांव	समस्येचा तपशिल	शिफारस	समस्या निवारणार्थ प्रस्तावित उपाय योजना	प्रस्तावित उपाययोजनांची अंदाज प्रत्रके तयार झाली असल्यास अंदाजित किंमत	प्रस्तावित उपाययोजनांसाठी प्रशासकीय मंजूरी मिळाली असल्यास त्यांची तारीख
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.

प्रस्तावित उपाययोजनेचा कार्यारंभ झाला असल्यास त्याची तारीख	१०.	प्रस्तावित उपाययोजना पूर्ण होण्याची अपेक्षित तारीख	११.	प्रस्तावित उपाययोजनेवरील अहवालाधिन महिन्यातील खर्च	१२.	अहवालाधीन महिनांअखेर एकुण खर्च	१३.	अहवालाधीन महिन्यात प्रस्तावित दुरुस्ती विषयक काम पूर्ण झाले असल्यास त्याची तारीख	१४.
--	-----	--	-----	--	-----	--------------------------------	-----	--	-----

प्रपत्र- २

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यांत येते की, मौजे

तालुका

जिल्हा येथील नळ पाणी पुरवठा योजनेच्या विशेष दुरुस्ती/पुनर्वसन काम कृती आराखडा समाविष्ट असून सदर काम जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीतून निधी अभावी घेणे जिल्हा परिषदेस शक्य नाही तसेच सदर कामांचा टंचाई कृती आराखड्यात समावेश नाही करिता सदर काम ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमांतर्गत राज्य योजनांतर्गत नळ योजनाकरीता जिल्हयाकडे उपलब्ध असलेल्या तरतूदीतून घेण्यासाठी मंजूरी करिता प्रस्तावित करण्यांत येत आहे.

मुख्य कार्यकारी अधिकारी
जिल्हा परिषद

दिनांक

प्रपत्र - ३

ग्रामीण नळ पाणी योजनांच्या विशेष दुरुस्ती/पुनर्वसना संदर्भात द्यावयाची प्रशासकीय मंजूरी व कार्यवाही करणा-या यंत्रणा.

अ.क्र.	नळ योजना प्रकार	हस्तांतरीत /अहस्तांतरीत	ज्या निधीतून कामे करावयाची आहेत त्याचा तपशिल	कामास प्रशासकीय मंजूरी देणारे प्राधिकारी	कामे ज्या यंत्रणेमार्फत करावयाची आहे तिचे नांव
१.	२. स्थानिकस्तर	३. हस्तांतरीत वा अहस्तांतरीत	४. १) जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीतून २) नळ योजनासाठी जिल्हयाकडे उपलब्ध असलेल्या राज्य योजनांतर्गत तरतुदीतून	५. जिल्हा परिषदेअंतर्गत सक्षम अधिकारी जिल्हा परिषद (रुपये ५ लाखापर्यंत) विभागीय आयुक्त (रु. ५ लाखापेक्षा जास्त परंतु रु १० लाखापर्यंत) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग (रु. १० लाखापेक्षा जास्त)	६. जिल्हा परिषद जिल्हा परिषद
२.	राज्यस्तर	हस्तांतरीत	१) जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीतून २) नळ योजनासाठी जिल्हयाकडे उपलब्ध असलेल्या राज्य योजनांतर्गत तरतुदीतून	जिल्हा परिषदेअंतर्गत सक्षम अधिकारी जिल्हा परिषद (रु. ५ लाखापेक्षा पर्यंत) विभागीय आयुक्त (रु. ५ लक्षापेक्षा जास्त परंतु रु १०.०० लक्षापर्यंत) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग (रु १० लाक्षापेक्षा जास्त)	जिल्हा परिषद जिल्हा परिषद

३.	अहस्तांतरित	<p>१) जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निर्धीतून</p> <p>२) नळ योजनांसाठी जिल्हयाकडे उपलब्ध असलेल्या राज्य योजनांतर्गत तरतुदी</p>	<p>जिल्हा परिषदेअंतर्गत सक्षम अधिकारी</p> <p>जिल्हा परिषद रु. ५.०० लक्षापर्यंत</p> <p>विभागीय आयुक्त (रु ५ लक्षापेक्षा जास्त परंतु १०.०० लक्षा पर्यंत)</p> <p>पा.पु.व स्व.वि. (रु. १० लक्षापेक्षा जास्त)</p>	<p>संबंधित परिसर</p> <p>अभियांत्रिकी बांधकाम</p> <p>संबंधित परिसर</p> <p>अभियांत्रिकी बांधकाम विभाग</p>
----	-------------	--	--	---

खाजगी नळ जोडणी देण्याची पध्दत

शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार ग्रामीण भागातील नळ योजना आता दररोज दरडोई ५५ लिटर्स प्रमाणे पाणी पुरवठा होईल अशा प्रकारे आखावयाच्या असून गांवातील २० टक्के घरांना खाजगी नळ जोडण्या देण्याची तरतूद करण्यात आली आहे. खाजगी नळ धारकांना दररोज दरडोई ७० लिटर्स प्रमाणे तर उर्वरित ७० टक्के घरांना सार्वजनिक नळ कोंडाळयावरून ४० लिटर्स प्रमाणे पाणी पुरवठा करावयाचा आहे. या बाबी लक्षात घेऊन गावाच्या लोकसंख्येप्रमाणे योजनेतील उद्भव, उद्भववाहीनी, पंपसामुग्री व ती चालविण्याचे तास साठवण टाकी, वितरण जलवाहिन्या यांची रचना केलेली असते त्यामुळे योजनेद्वारे खाजगी नळ जोडणी देताना ग्रामपंचायतीनी ज्या यंत्रणेकडून नळ योजना पुर्ण करण्यात आली असेल त्या यंत्रणेचे संबंधित अभियंता यांच्या सल्ल्यानुसार आवश्यक त्या आकाराची व ३० टक्के पर्यंत जल जोडण्या द्याव्यात. जेणेकरून गावात सर्वत्र सुव्यवस्थित पाणी पुरवठा होऊ शकेल.

ज्या कुटुंबास अगर व्यावसायिकास घरगुती अगर व्यवसायासाठी खाजगी नळ जोडणी घ्यावयाची असेल त्याने विहित नमुन्यात स्वतःच्या सहिनीशी ग्रामपंचायत कार्यालयाकडे अर्ज करावा. अर्जाचा नमुना सोबत दिला आहे. अर्जाचा नमुना ग्रामपंचायत कार्यालयात योग्य ते शुल्क घेऊन विकत देण्यात यावा. साधारणतः ग्रामीण नळ योजनेमधून १२ मि.मि. व्यासापेक्षा मोठ्या आकाराची नळ जोडणी मंजूर करण्यात येऊ नये. केवळ विशेष व्यवसायासाठी अथवा शैक्षणिक संस्थेसाठी २० मि. मि. व्यासाची नळ जोडणी मंजूर करण्यात यावी.

नळ जोडणी मागणी अर्ज ग्रामपंचायत कार्यालयास प्राप्त झाल्याच्या दिनांकाचा अर्जावर नोंद घेऊन त्यावर ग्रामसेवकाने स्वतःची सही करावी. नळ जोडणीचा अर्ज अर्जदाराने कोरा अर्ज विकत घेतल्यापासून एक महिन्याच्या आत भरून ग्रामपंचायतीकडे सादर करावा. अन्यथा सदर अर्ज बाद समजण्यात यावा. को-या अर्जासाठी शुल्क आकारणी जास्तीत जास्त रुपये ५/- पर्यंत ठेवण्यात यावी. अर्ज विक्रीचा दिनांक ग्रामसेवकाने स्वतःच्या सहीशिक्क्यानिशी को-या अर्जावर वरच्या बाजूस नोंदवावा.

ग्रामपंचायत कार्यालयात अर्ज प्राप्त झाल्यापासून नळ जोडणी मंजूरीची प्रक्रिया ग्रामपंचायतीने १५ दिवसांत पूर्ण करावी. मंजूरी आदेश अर्जदारास लेखी पत्राने कळवून त्यात खालील उल्लेख स्पष्ट करावा.

- १) नळ जोडणीचा मंजूर आकार
 - २) बसविण्यात येणा-या नळ तोट्यांची संख्या.
 - ३) विशेष पाणी पट्टी आकारणीचा वार्षिक दर.
 - ४) अर्जदाराने भरावयाची अनामत रक्कम रुपये
- नळ जोडणी शुल्क रुपये ..
- ना परतावा एकुण रुपये ..
- एकूण रुपये

वरील प्रमाणे अर्ज मंजूर करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायत पाणी पुरवठा समितीच्या अध्यक्षकडे राहिल.

नळ जोडणीचे काम अर्जदाराने स्वखर्चाने अनुभवी नळ जोडणा-याकडून करून घ्यावे. घरातील नळ जोडणीचे काम सुव्यवस्थितपणे पूर्ण झाल्याची खात्री करून घेऊन अर्जदाराने तसे ग्रामपंचायतीस लेखी कळवून वितरण नलिकेवर नळ जोडणी करून देण्याविषयी विनंती करावी. ग्रामपंचायतीने स्वखर्चाने वितरण नलिकेवर प्रत्यक्ष जोडणी करून देऊन नळ वापर सुरु करून द्यावा. ग्रामपंचायत वितरण नलिकेचे जोडणीसाठी लागणारे साहित्य उदा. बीडाचे अगर पी.व्ही.सी. सॅडल, ब्रास फेरुल (आवश्यकता असल्यास) स्वतःच्या शिल्लक साठ्यातून वापरावेत. तसेच मंजूरीची रक्कम ग्रामपंचायतीने सोसावी. वितरण नलिकेवर सॅडल बसविण्यात आल्यावर त्यापुढील संपूर्ण नळ जोडणीचे काम अर्जदाराने स्वखर्चाने करावयाचे आहे.

ग्रामपंचायतीने नळ जोडणी शुल्क आकारणीचा दर सॅडलची व फेरुलची बाजारभावाने होणारी किंमत तसेच मजुरीचा दर या सर्व खर्चाचा दूर विचार करून ठरवावा.

ग्रामीण नळ योजनेसाठीचे नियम कसे असावेत याचा नमुना सोबत दिलेला आहे. आवश्यकतेनुसार त्यात बदल करावयाचा अधिकार ग्रामपंचायतीस आहे. हे नियम खाजगी नळधारकास बंधनकारक राहतील.

नळ जोडणी धारकाकडून वसूल करण्यात येणारी अनामत रक्कम ग्रामपंचायतीने ठेवीच्या स्वरूपात ग्रामपंचायत खाती जमा करावी. मात्र अशा रक्कमेवर व्याज देऊ नये. अशा जमा झालेल्या अनामत रकमा बँकेत दीर्घ मुदतीची ठेव म्हणून ग्रामपंचायतीनी ठेवावी. व त्यावरील व्याजाचा विनियोग योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी करण्यात यावा. खाजगी नळ धारकाने काही कारणास्तव खाजगी नळ जोडणी बंद ठेवल्यास अनामत रक्कम परत करण्यात यावी. मात्र ग्रामपंचायतीने सदरची नळ जोडणी दंडात्मक करवाई म्हणून बंद केल्यास नळ धारकास अनामत रक्कम परत करण्यात येऊ नये. खाजगी नळ धारकाकडे कोणत्याही परिस्थितीत अनामत रक्कमेपेक्षा जास्त पाणी -पट्टीची रक्कम थकीत राहू देऊ नये. तत्पुर्वी खाजगी नळ धारकास ताकीद देऊन, ताकिदीच्या दिवसापासून ३० दिवसांनंतर त्याचे नळ कनेक्शन बंद करण्यात यावे.

नळ धारकाकडून घ्यावयाची “अनामत रक्कम” जास्तीत जास्त तीन वर्षांच्या विशेष पाणी दाराएवढी आकारण्यात यावी.

खाजगी नळ जोडणीचे प्रमाण ३० टक्के पेक्षा वाढल्यास नळधारकांकडून जादाचे पाणी वापरले जाण्याची शक्यता विचारात घेता अन्य कुटुंबांसाठी विहित प्रमाणात पाणी पुरवठा करण्यात व्यत्यय वा अडचणी निर्माण होण्याची शक्यता आहे. या मुद्याचा विचार करता ग्रामपंचायतीने ग्रामीण नळ योजनेतून एकूण लाभधारक कुटुंबसंख्येच्या जास्तीत जास्त ३० टक्के कुटुंबांना खाजगी नळ जोडणी मंजूर करण्याचे बंधन पाळावे केवळ नळ योजनेचा वार्षिक देखभाल व दुरुस्ती खर्च व विशेष दुरुस्ती खर्च यांची तोंडमिळवणी करणे शक्य व्हावे एवढाच उद्देश खाजगी नळ जोडणीस मंजूरी देताना करण्यात यावा.

ग्रामीण नळ योजना उभारणीचा संपूर्ण खर्च शासनामार्फत केला जात असतो. मात्र अशा योजना कार्यरत ठेवून त्यांची देखभाल व दुरुस्ती खर्चापोटी शासनाकडून ग्रामपंचायतीस विज बिलावरील ५० टक्के प्रतीपूर्ती वगळता इतर अनुदान मिळत नसल्याने अशा खर्चासाठी लागणारा निधी ग्रामपंचायतीने साधारण पाणी पट्टी व विशेष पाणीपट्टी दर आकारणीतून जमा होणा-या महसुलातून भागवावयाचा आहे. मोठे औद्योगिक व्यवसाय, दूधप्रक्रिया केंद्र, ज्यांना विपूल प्रमाणात पाण्याची गरज असते. अशा बिगर घरगुती व्यवसायांना देखील ग्रामीण नळ योजनेतून पाणी पुरवठा करता येईल. मात्र याचा विपरित परिणाम लोकांना पिण्याचे पाणी उपलब्ध करून देण्यावर होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

खाजगी नळ जोडणी मंजूर करण्यापूर्वी ग्रामसेवकाने अर्जदाराच्या घरातील सांडपाणी वाहून नेणा-या व्यवस्थेची पाहणी आरोग्य विकास अधिका-यासह करावी. अस्तित्वातील व्यवस्था अपूरी असल्याचे निदर्शनास आल्यास अर्जदारास आवश्यक लेखी सूचना देऊन सांडपाण्याचा निचरा व्यवस्थित करण्यास कळवावे व तशी व्यवस्था झाल्यावरच नळ जोडणी अर्जाचा विचार करावा.

खाजगी नळ जोडणीचे काम पूर्ण होऊन त्यातून पाणी पुरवठा ज्या दिवशी सुरु होईल त्या दिवशी अथवा त्यानंतर शक्य तेवढ्या लवकर खाजगी नळधारकाची नोंद तपासणीच्या नोंदवहीत करण्यात यावी. अशा नोंदवहीचा नमुना सोबत दिला आहे. या नोंदवहीतील माहितीचे आधारे अस्तित्वातील प्रत्येक नळ धारकांची माहिती एकत्रित रीत्या उपलब्ध होईल. या नोंदवहीतील नोंदीवरून पाणीपट्टी महसूल जमा नोंदवहीत आवश्यक नोंदी घेणे सुलभ होईल. तसेच पाणीपट्टी महसूलांचे वार्षिक अंदाजपत्रक तयार करणे शक्य होईल.

पाणीपट्टी जमा महसूल नोंदवहीचा नमुना सोबत दिला आहे एका नोंदवहीचा वापर सलग तीन वर्षांपर्यंत करता यावा. अशा रिताने तिची छपाई करून घेण्यात यावी.

खाजगी नळ जोडणीस ग्रामपंचायतीने जी. आय. (मीडियम ड्युटी) पाईप वापरावेत तसेच जलमापक यंत्र वापरणे ग्रामपंचायतीने मान्य केलेले असेल तर असे जलमापक यंत्र खाजगी नळधारकाने स्वखर्चाने आणून बसवावे जलमापक यंत्र बसविण्यापूर्वी त्याची चाचणी अहवाल मागवून घ्यावा जलमापक यंत्र खजगी नळ जोडणी धारकाने अंगणात अगर घराच्या जोत्याचे वर बसविण्यात यावे. आवश्यकतेनुसार त्यावर बिडाची पेटी बसवून ते सुरक्षित राहिल याची क्षत्री करून घ्यावी.

घराच्या अंतर्गत भागात नळ जोडणीसाठी पी.वी.सी. पाईप घेण्यात येऊ नये. ज्यावेळी नळ जोडणासाठी रस्ता ओलांडून पाईप टाकणे आवश्यक असते अशा ठिकाणी नळ जोडणीचा पाईप रस्त्याच्या पातळीच्या किमान ४५ से.मी. खोलीवर चर खणून टाकण्यात यावा. पाईप टाकून झाल्यावर वर पूर्ववत भरून रस्ता दुरुस्त करण्याची जबाबदारी नळधारकावर टाकण्यात यावी. कुठल्याही परिस्थितीत नळ जोडणीचा पाईप उघडया गटारीजवळून अथवा त्यामधून टाकला जाणार नाही याची विशेष काळजी घेण्यात यावी.

विविध आकाराच्या वितरण व्यवस्थेवर जासतीत जास्त किती नळजोडण्या देणे व्यवहार्य आहे. याची माहिती सोबतच्या तक्त्यात दिला आहे.

ग्रामीण नळ योजनेबाबतचे नमुना नियम सोबत दिले आहेत त्यानुसार, ग्रामपंचायतीनी उराव करून त्यांना सर्वसाधारण सभेत मंजूरी घेऊन त्या नियमानुसार कार्यवाही करावयाची आहे.

प्रपत्र ४.२

ग्रामीण नळ योजनेसाठी नमुना नियम

(सन १९५९ चा मुंबई अधिनियम क्र. ३ मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५९ चे अधीन राहून तयार करण्यात आले)

-----ग्रामपंचायत कार्यालय मु. पोष्ट -----
तालुका -----जिल्हा -----ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा
योजनेचे अधिनियम -----ग्रामपंचायतीच्या सर्वसाधारण सभेचा ठराव
क्र.-----दिनांक-----अन्वये खालीलप्रमाणे मंजूर केले असून
त्यास-----तालुका पंचायत समिती----- यांचे कडून त्याचे
कडील पत्र क्र.-----दिनांक-----अन्वये मान्यता
घेण्यात आली आहे -----नळ पाणी पुरवठा योजना महाराष्ट्र शासनाच्या
परिसर अभियांत्रिकी बांधकाम विभाग -----यांच्यामार्फत जिल्हा
परिषदांमार्फत -----रोजी पूर्ण करण्यांत आली असून सदरील योजनेचा
प्रत्यक्ष ताबा-----ग्रामपंचायतीस दिनांक -----
रोजी

मिळाला नळ योजना त्या दिवसांपासून ग्रामपंचायतीमार्फत कार्यान्वित करण्यात आली आहे. सदरील नळ योजनेमधून -----ग्रामपंचायत हद्दीतील मुख्य गावठाण व -----वाडया/वस्त्या/पाडया/टोल्या यांना नळ पाणी पुरवठा करण्यात येत आहे . या योजनेतून केल्या जाणा-या पाणी पुरवठाबाबतचे खाली निर्देश केलेले नियम व त्यासंबंधीत अटी या अन्वये करण्यात आले आहेत. सदरील नियम -----
----- ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा नियम वअटी -----या शिर्षाखाली अंतर्भूत करण्यात आले असून सदरील नळ योजनेतून घरगुती वा बिगर वापरासाठी पाणी वापरणा-या प्रत्येक कुटुंबास तसेच व्यावसायिक व्यक्तीस अगर व्यवसायिक संस्थेस लागू राहतील.

(१) संक्षिप्त नांव व लागू होण्याचा दिनांक

खालील नियम-----ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा नियम वअटी -----
-----असे संबोधण्यात आले असून त्यांची अंमलबजावणी दिनांक -----
पासून करण्यात आली आहे.

(२) संज्ञा :-

याबाबत एखादी विवक्षित अट व त्या अटीस कायदेशीर हरकत मान्य झाल्यास ती सोडून खालील अटी व संज्ञा ग्राह्य धरण्यात येईल.

(२.१) नियम व अटी मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५९ अन्वये प्राप्त झालेल्या अधिकारांना अनुसरून त्यांचे अर्थ व क्षेत्र मर्यादित राहिल व ते -----ग्रामपंचायत हद्दीतील सर्व भाग व व्यक्तींना समान रूपाने (विवक्षित सवलती वगळता) लागू राहतील

(२.२) तांत्रिक अधिकारी

गटविकास अधिकारी वा महाराष्ट्र शासन यांनी नेमलेल्या कुठलाही तांत्रिक अधिकारी की ज्यास सदर नळ पाणी पुरवठा योजनेबाबत तांत्रिक सल्ला व सहाय्य देण्याचे अधिकार सोपविण्यात आले आहे आहे त्याला तांत्रिक सल्लागार म्हणून स्वीकार केला असून त्याने दिलेला तांत्रिक सल्ला हा आदेश म्हणून ग्राह्य समजण्यात येईल व त्यानुसार तांत्रिक स्वरूपाच्या तक्रारीचे निराकरण केले जाईल.

(२.३) नळ जोडणी

एखादी व्यक्ती, कुटुंब अथवा व्यवसायप्रमुख याने स्वतःच्या वा कुटुंबाच्या अथवा व्यवसायाच्या गरजेसाठी खाजगी नळ जोडणी मागितल्यास व ती मंजूर करून त्यास नळ जोडणी दिल्यास त्याचा उल्लेख नळ जोडणी असा केला जाईल.

(२.४) ग्रामपंचायत नळ वा वितरण व्यवस्था

मूळ योजनेद्वारा गावठाणामध्ये तसेच ग्रामपंचायतीच्या क्षेत्रातील वाडया व वस्त्यांमध्ये टाकलेले मुख्य पाणी पुरवठ्याचे नळ ज्यांचा समावेश वितरण व्यवस्था याखाली संबोधण्यात आला आहे व त्यामधून एखाद्या विवक्षित भागास पाणी पुरवठा केला जातो, त्यास ज्यांची मालकी ही ग्रामपंचायतीकडे आहे. अशा नळास ग्रामपंचायत नळ वा वितरण व्यवस्था असे संबोधण्यात येईल.

ग्रामपंचायतीने स्वखर्चाने वा शासनाच्या मदतीने सध्याच्या नळामध्ये वा वितरण व्यवस्थेत भविष्यकाळात वाढ केल्यास, त्या सर्व वाढीव वितरण व्यवस्थेत ग्रामपंचायत नळ वा वितरण व्यवस्था म्हणून संबोधण्यात येतील.

(२.५) ग्रामपंचायतीचे गटार :-

ग्रामपंचायतीने ग्रामपंचायत हद्दीतील सांडपाणी वाहून त्याचा निचरा करण्यासाठी बांधलेल्या कच्च्या-पक्क्या गटारांचा उल्लेख ग्रामपंचायतीचे गटार अशा अर्थाने केला जाईल.

(२.६) नळ जोडणी अॅटॅचमेंट

एखादी व्यक्ती, कुटुंब वा व्यावसायिक यांनी त्यांच्या उपयोगासाठी घ्यावयाची नळ जोडणी ग्रामपंचायत नळ वा वितरण व्यवस्थेस जोडण्यासाठी तांत्रिक स्वरूपाची जी व्यवस्था केली जाते तीस जळ जोडणी अॅटॅचमेंट असे संबोधण्यात येईल.

(२.७) जागेचा नकाशा

एखादी व्यक्ती, कुटुंब वा व्यावसायिक यांनी जेव्हा त्यांच्या उपयोगासाठी खाजगी नळाची योग्य त्या नमुन्यात अर्ज करून मागणी केली असेल, त्या वेळी सोबत नकाशा काढून व त्यावर ग्रामपंचायत नळ, रस्ता व त्यांच्या व्यक्तीगत राहण्याचे घर वा व्यवसायाचे स्थळ दाखवून पाण्याचा वापर करण्याची जागा निर्देशित करावयाची आहे. त्यास जागेचा नकाशा असे संबोधण्यात येईल.

(२.८) सदरील नियम व अटी यातील वाक्यांचा व शब्दांचा अर्थ लावतांना या नियमांच्या हेतूस बाधा न आणता त्याचा योग्य तो अर्थ ग्रामपंचायतीने स्पष्ट केल्यास तो कायदेशीर व गृहीत धरण्यात येईल. मात्र अशा बाबतीत जर एखाद्या विवक्षित प्रकरणात न्यायालयाने वा जिल्हा परिषदेने काही बदल सुचविल्यास तो त्या विवक्षित संदर्भात लागू राहिल अथवा आवश्यकता निर्माण झाल्यास संबंधीत नियमातील पोटनियमात योग्य तो फेरबदल केला जाईल. त्यासाठी ग्रामपंचायतीस बहुमताचा ठराव करणे बंधनकारक राहिल.

(३) खाजगी नळ पाणी पुरवठा अर्ज :-

(३.१) ज्या वेळी एखाद्या व्यक्तीस वा कुटुंबास वा व्यावसायिकास तो रहात असलेल्या खाजगी अथवा घरात वा व्यवसायासाठी नळ जोडणी घ्यावयाची असेल त्यासाठी त्याने विहित नमुन्यात अर्ज करणे आवश्यक आहे. को-या अर्जाचा नमुना ग्रामपंचायत कार्यालयात, ग्रामपंचायतीच्या कामाच्या वेळी गामसेवकाकडून त्यासाठीचे शुल्क रोख भरून ग्रामपंचायत शिक्क्यानिशी मिळू शकेल. अर्जासोबत घ्यावयाची इतर कागदपत्रे वा त्यांच्या नकला अर्जदाराने अर्जासोबत स्वखर्चाने घ्यावयाच्या आहेत. अर्जाचा विहित नमुना सोबत दिलेला आहे. सदरील अर्ज त्या व्यक्तीस वा कुटुंब प्रमुखास व्यावसायिकाच्या नावाने पुरविण्यात आला आहे असेल त्याच नावाने खाजगी नळ जोडणी ग्रामपंचायत या नियमाच्या आधीन राहून मंजूर करील.

- (३.२) खाजगी नळ पाणी पुरवठा अर्ज ग्रामपंचायतीत संपुर्ण भरून व सोबत आवश्यक त्या कागदपत्रांच्या प्रती जोडून विहित नमुन्यातील अर्ज, तो खरेदी केलेल्या दिनांकापासून एक महिन्यात सादर केला पाहिजे. अर्धवट माहिती असलेला वा चुकीची माहिती असलेला वा अर्जदाराची सही नसलेला अर्ज न स्वीकारण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीकडे राहिल.
- (३.३) खाजगी नळ पाणी पुरवठा अर्जासोबत विहित केलेली अनामत रक्कम अॅटॅचमेंट फी इतर देयकाची रक्कम रोख ग्रामपंचायत कार्यालयात भरून पावती क्रमांक अर्जावर लिहिल्याशिवाय सदर अर्जाचा विचार केला जाणार नाही. नळ जोडण्यासाठी भरावयाची अनामत रक्कम व अॅटॅचमेंट फी ग्रामपंचायतीने या नियमान्वये मंजूर केलेल्या दराप्रमाणे आकारण्यात येईल. तसेच आकारण्यात आलेली अनामत रक्कम बिनव्याज ठेव स्वरूपात ग्रामपंचायत खाती जमा राहिल.
- (३.४) वरिलप्रमाणे अर्ज ग्रामपंचायतीकडे आल्यावर तो प्राप्त झालेल्या दिनांकापासून एक महिन्यात त्याला ग्रामपंचायत मंजूरी देईल. कुठलाही अर्ज विवक्षित कारणासाठी नामंजूर करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीने या नियमानुसार स्वतःकडे राखून ठेवलेला आहे.
- (३.५) खाजगी नळ जोडणी ग्रामपंचायत वितरण नलिकेवर ज्या महिन्यात जोडणी जाईल, त्या महिन्याच्या एक तारखेपासून सदर नळ जोडणी दिल्याचे सर्व कारणांसाठी समजण्यात येईल विशेष वार्षिक पाणीपट्टी त्या महिन्यापासून हिशेबात धरली जाईल.

४) सार्वजनिक नळ कोंडाळे

- (४.१) ग्रामीण नळ योजनेमधून जे नळ कोंडाळे सार्वजनिक जागी पुरवठा करण्यासाठी बांधले आहेत व ज्यांची मालकी ग्रामपंचायतीकडे आहे अशा सर्व नळ कोंडाळ्यांतून घरगुती वापरासाठी पाणी घेण्याचा अधिकार ग्रामपंचायती हद्दीतील सर्व रहिवाश्यांना आहे. त्यासाठी घालून दिलेल्या अटी व त्यासाठीचे ठरवून दिलेले साधारण पाणीपट्टीचे वार्षिक दर हे सर्व कुटुंबांना लागू असतील. मात्र ज्या कुटुंबांना शासनाने पाणीपट्टीची सवलत दिली असेल अशाच कुटुंबांना साधारण पाणी पट्टी भरण्यापासून सवलत देण्यात येईल. अशा कुटुंबांना त्यासाठी तलाठी कार्यालयाकडून उत्पन्नाचा दाखला मिळविणे बंधनकारक आहे.
- (४.२) सार्वजनिक नळ कोंडाळ्यामधून जे कुटुंब घरगुती वापरासाठी पाणी वापरते त्यांच्याकडून (कुटुंबप्रमुखाकडून) साधारण पाणीपट्टीची वर्गणी वार्षिक दराने वसूल करण्यात येईल. त्यासाठी १ एप्रिल ते पुढील वर्षाचे ३१ मार्च अखेर अशा बारा महिन्यांचा कालावधी वर्ष म्हणून धरण्यात येईल. जे कुटुंब वर्षातून किमान (३) तीन महिने किंवा त्यापेक्षा जास्त कालावधीसाठी सार्वजनिक नळ कोंडाळ्यामधून पाण्याचा वापर करील त्या कुटुंबाकडून संपूर्ण वर्षाची साधारण पाणीपट्टी वसूल करण्यात येईल व ते कुटुंब संपूर्ण वार्षिक साधारण पाणीपट्टी भरण्यास पात्र राहिल.
- (४.३) जी कुटुंबे सार्वजनिक नळ कोंडाळ्यामधून पाणी घरगुती वापरासाठी घेत असतील परंतु नंतर त्याच चालू वर्षात अशा कुटुंबांना खाजगी नळ जोडणी मंजूर करण्यात आली असेल अशा कुटुंबाकडून साधारण पाणीपट्टी त्या वर्षासाठी पहिल्या १ ते ६ महिन्यासाठी ५० टक्के व ६ महिन्यापेक्षा जादा कालावधी असल्यास ७५ टक्के इतकी देय राहिल.
- (४.४) सार्वजनिक नळ कोंडाळ्यावर व त्याभोवती मोकळ्या जागी भांडी घासणे, धुणी धुणे जनावरे धुणे अथवा त्यांना पाणी पाजणे, तसेच स्नान करणे, इत्यादी नळ कोंडाळ्याच्या जागेवर केल्यास ती व्यक्ती सार्वजनिक मालमत्तेचा दुरुपयोग या कलमाखाली दंडास पात्र राहिल या नियमानुसार ठरवून दिलेला दंड वसूल करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीकडे राहिल. अशा प्रसंगी करावयाचे दंडाचे दर प्रपत्र-४.४ मध्ये विहित करण्यात आले आहेत.
- (४.५) सार्वजनिक नळ कोंडाळ्याद्वारे सकाळ-संध्याकाळ अशा दोन ठरवून दिलेल्या वेळेत पाणी सोडण्यात येईल. अशा सार्वजनिक नळ कोंडाळ्यामधून सर्वांनी क्रमाक्रमाने आवश्यक तेवढे

पाणी भरावे. सार्वजनिक नळ कोंडाळयामधून पाणी घेणा-या व्यक्तीने अथवा कुटूंबाने सदर पाण्याचा गैरवापर केल्यास त्याविरुद्ध दंडाई करावाई करण्याचे अधिकार ग्रामपंचायतींना या नियमांना धरून राहतील. तसेच सार्वजनिक नळकोंडाळयाचे नळ चालू ठेवून पाण्याचा अपव्यय एखाद्या व्यक्तीने हेतूपूर्वक केल्याचे आढळून आल्यास, त्या व्यक्ती विरुद्ध दंडाई कारवाई करण्याचे अधिकार या नियमानुसार ग्रामपंचायतीस राहतील. तसेच सार्वजनिक नळकोंडाळयातून पुरविण्यात येणारे पाणी विकणे व विक्रीद्वारे पैसे जमा करणे हा या अधिनियमानुसार गुन्हा समजण्यात येईल.

- (४.६) ज्या वार्डातील अथवा विवक्षित भागातील सार्वजनिक नळ कोंडाळयाद्वारे पुरविण्यात येणा-या पाण्याचा दुरुपयोग सातत्याने होत असल्याचे अथवा निष्काळजी राहून त्याद्वारे सातत्याने पाणी वाया घालविणे जात असेल. असे सार्वजनिक नळ कोंडाळे योग्य ते जाहीर प्रगटन, ग्रामपंचायत नोटीस फलकावर जाहीर करून १५ दिवसांनंतर तात्पुरते अगर कायमचे बंद ठवण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीस या नियमानुसार राहिल
- (४.७) सार्वजनिक नळकोंडाळे ही सार्वजनिक मालमत्ता असल्याने, अशा नळ कोंडाळयांची स्वच्छता राखणे ही जबाबदारी त्या त्या वार्डातील वा विभागातील नागरीकांची राहिल. तसेच अशा सार्वजनिक नळकोंडाळयांची हेतूपूर्वक मोडतोड करून नुकसान करणा-या विरुद्ध या नियमानुसार योग्य ती नुकसान भरपाई सदरील व्यक्तीकडून वसूल करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीस राहिल.
- (४.८) नियम (४.६) प्रमाणे ज्या वेळी एखादे नळकोंडाळे ग्रामपंचायतीने बंद केले असेल व ते त्या भागातील नागरिकांनी योग्य ती हमी देऊन पुन्हा चालू करण्याची लेखी विनंती ग्रामपंचायतीस केल्यास अशा विनंती अर्जाचा विचार सदर नळकोंडाळे बंद केल्यापासून किमान एक महिन्याच्या कालावधीनंतर ग्रामपंचायतीच्या सर्वसाधारण सभेत करण्यात येईल. तसेच सदर बंद सार्वजनिक नळकोंडाळे दंडाई रक्कम वसूल झाल्यावर पुन्हा सुरु करण्यात येईल.
- (४.९) नियम (४.६) अन्वये एखादे सार्वजनिक नळकोंडाळे बंद केल्यास त्या नळ कोंडाळयातून पाणी भरणे-या व्यक्तीस अथवा कुटूंबास अन्य सार्वजनिक नळकोंडाळयामधून पाणी भरण्यास मुभा राहिल. एखादे नळकोंडाळे ग्रामपंचायतीने बंद केले या सबबीखाली कुठल्याही व्यक्तीस अथवा कुटूंबास साधारण पाणीपट्टी भरण्यास सवलत मागण्याचा अधिकार राहणार नाही. अशा व्यक्तीकडून अथवा कुटूंबप्रमुखाकडून संपूर्ण साधारण पाणीपट्टी वसूल करण्याचा ग्रामपंचायतीस संपूर्ण अधिकार राहिल व ती वसूल करण्यास ग्रामपंचायतीस कायदेशीर हक्क राहिल.
- (४.१०) कुठल्याही सार्वजनिक नळ कोंडाळयामधून सोईनुसार पाणी भरण्याचा समान हक्क सर्व व्यक्ती/कुटूंबियांना राहिल व त्यासाठी राहण्याचे क्षेत्र, धर्म व जात हे आडवे येऊ शकणार नाहीत वा कुणाही व्यक्तीस अगर कुटूंबास कुठल्याही नळ कोंडाळयामधून पाणी भरण्याचा कायदेशीर हक्क राहिल व त्याला विरोध करणा-या व्यक्तीविरुद्ध गुन्हा दाखल होऊ शकेल.

(५) खाजगी नळ जोडणी अटी व नियम :-

- (५.१) ज्या व्यक्तीचे अथवा कुटूंबप्रमुखाने अथवा व्यावसायिकाच्या नावे खाजगी नळ जोडणी मंजूर झालेली असेल, अशा नळजोडणी धारकास सदर नळ जोडणी मधून त्या एकाच कुटूंबास अथवा व्यावसायिकास पाणी वापरण्याचा अधिकार राहिल
- (५.२) खाजगी नळ जोडणीधारकास स्वतःच्या खाजगी नळातून स्वतःच्या कुटूंबांव्यतिरिक्त इतर कुटूंबासाठी अथवा दुस-या व्यवसायासाठी हंगामी अथवा कायमस्वरूपाचे पाणी पुरविणे व त्यापोटी स्वतः पाणीपट्टी रोख अथवा अन्य स्वरूपात स्वीकारणे बेकायदेशीर राहिल. अशा प्रकारे स्वतःच्या उपयोगासाठी घेतलेल्या खाजगी नळजोडणीचा गैरवापर व गैरव्यवहार खाजगी नळजोडणीधारकाने केल्याचे आढळून आल्यास अशा खाजगी नळ जोडणी धारकाविरुद्ध कायदेशीर कारवाई करण्याचा संपूर्ण अधिकार ग्रामपंचायतीस राहिल. तसेच पूर्व सूचना देऊन सदर खाजगी नळजोडणी तोडण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीस राहिल त्यापोटी कुठल्याही प्रकारची नुकसान

भरपाई मागण्याचा अधिकार अशा खाजगी नळजोडणीधारकास राहणार नाही. अशा प्रसंगी सदर खाजगी नळ धारकाने नळजोडणी मंजूर करतेवेळी भरलेली अनामत रक्कम संपूर्णपणे जप्त करून ग्रामपंचायत उत्पन्नात जमा करण्याचा संपूर्ण अधिकार ग्रामपंचायतीस राहिल.

- (५.३) खाजगी नळजोडणीसाठी ठरवून दिलेली वार्षिक विशेष पाणीपट्टी ही १ एप्रिल, ते पुढील वर्षाच्या ३१ मार्च अखेर या १२ महिन्यांचा संपूर्ण कालावधीसाठी असेल. नळजोडणी ज्या आर्थिक वर्षात मंजूर केली असेल त्या आर्थिक वर्षात मंजूर केली असेल त्या आर्थिक वर्षाच्या उर्वरित कालावधीसाठी विशेष पाणीपट्टी खालीलप्रमाणे वसूल करण्यात येईल.
- १ ते ३ महिन्यासाठीचा वापर वार्षिक विशेष पाणीपट्टी आकारणीच्या ३० टक्के इतकी रक्कम.
३ ते ६ महिने पर्यंतचा वापर-वार्षिक विशेष पाणीपट्टी आकारणीच्या ५० टक्के इतकी सवलत
६ ते ९ महिन्यापर्यंत वापर-वार्षिक विशेष पाणीपट्टी आकारणीच्या ८० टक्के इतकी रक्कम.
९ महिन्यांपेक्षा जास्त परंतु-संपूर्ण वार्षिक विशेष पाणीपट्टी संपूर्ण वर्षाची साधारण पाणीपट्टी १२ महिन्यांपेक्षा कमी वापर - १००%
- (५.४) एक खाजगी नळजोडणीवर ज्या व्यक्तीसाठी अथवा व्यवसायासाठी सदरील नळजोडणी ज्या जागेसाठी मंजूर करण्यात आली असेल त्या जागेत जास्तीत जास्त १२ एम.एम (१/२ इंच) व्यासाच्या दोन तोटया पाणी वापरासाठी बसविता येतील. मात्र यापैकी एखादी तोटी उंचा वरील पाण्याची टाकी भरण्यासाठी केल्यास सदर पाणी साठवून केलेल्या टाकीतून बाहेर पडणा-या नळावर १ पेक्षा जास्त तोटया बसविल्यास त्यास ग्रामपंचायतीची हरकत राहणार नाही. मात्र अशा खाजगी टाकीतील पाणी हे स्वतःच्या कुटुंबासाठी अथवा नळजोडणीधारक व्यावसायिक असल्यास त्याला आपल्या व्यवसायासाठीच वापरता येईल. अशा टाकीतील पाण्याचा वापर इतर कुटुंबाना अथवा व्यावसायिक कुठल्याही प्रकारच्या आर्थिक फायद्यासाठी करणे हा गैरउपयोग समजला जाईल. व तो नळजोडणीधारक दंडास पात्र राहिल.
- (५.४.१) खाजगी नळजोडणीवर घरगुती विद्युतपंप बसवून त्याद्वारे गच्चीवरील अगर पोटमाळा व इतरत्र उंचावर साठवण टाकी बसवून त्यात पाणी घेणे नियमबाह्य राहिल. या नियमांचा भंग करणा-या खाजगी नळ धारकाच्या विरुद्ध दंडात्मक कारवाई करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीस राहिल. मात्र खाजगी नळजोडणीतून उपलब्ध होणारे पाणी जमिनी वरील वा घरातील तळ मजल्यावरील हौदात जमा करून तेथून ते उंचावरील साठवण टाकीत वा हौदात विद्युत पंपाचे सहाय्याने चढविल्यास ग्रामपंचायतीची त्यास हरकत राहणार नाही.
- (५.५) खाजगी नळजोडणीधारकाने आपल्या जागेत नळास जोडलेल्या तोटया शक्यतो पितळी, स्क्रूडाऊन पध्दतीच्या बसवून त्या सुव्यवस्थित ठेवाव्यात. अशा तोटयामधून पाणी गळत राहणार नाही याची योग्य ती काळजी घेण्यात यावी नादुरुस्त तोटया त्वरित बदलून नविन तोटया अवश्यकतेप्रमाणे बसवाव्यात. कुठल्याही कारणास्तव पाण्याचा दुरुपयोग अथवा पाणी वाया घालविणे तसेच आवश्यक नसेल तेव्हा व परगावी जातांना तोटया व्यवस्थित बंद ठेवाव्यात निष्काळजीपणे घरातील नळ उघडे ठेवून पाणी वाया घालविणे हे नियमबाह्य समजण्यात येईल. अशा खाजगी नळ धारकाच्या विरुद्ध दंडात्मक कारवाई करण्याचे अधिकार या अधिनियमानुसार ग्रामपंचायतीस राहतील.
- (५.६) एखाद्या घरात मालकाने भाडेकरू ठेवल्यास व त्या घरमालकाने स्वतःच्या कुटुंबाच्या वापरासाठी नळजोडणीमधून घेतली असेल अशा वेळी भाडेकरूंना स्वतःच्या खाजगी नळजोडणीमधून पाणी भरू देता येईल. मात्र अशा भाडेकरू कुटुंबांची संख्या गामपंचायतीस लेखी कळवून तशी गामपंचायतीकडून लेखी अनुमती मिळवावी.
- (५.६.१) अशा प्रकरणात मुळ घरमालकाने भाडेकरू कुटुंबांकडून साधारण दराने पाणीपट्टी वसूल करून ती गामपंचायतीकडे विशेष पाणीपट्टीसोबत भरणा करावी. अशा प्रकरणात सार्वजनिक नळकोंडाळयामधून पाणी वापर करणा-या कुटुंबासाठी ठरवून दिलेल्या साधारण पाणीपट्टीचे दर व त्यांचे नियम संपूर्णपणे प्रत्येक भाडेकरू कुटुंबांस लागू राहतील.

- (५.७) जर एखाद्या खाजगी नळजोडणीधारकास स्वतःची खाजगी नळजोडणी बंद करावयाची असेल, तेव्हा तशा अर्थाची नोटीस किमान एक महिना आधी ग्रामपंचायतीस देणे बंधनकारक आहे. एक महिन्याची नोटीस मुदत संपताच ग्रामपंचायत सदरील नळजोडणी ग्रामपंचायत नळापासून तोडील.
- (५.७.१) वरिलप्रमाणे नळजोडणी तोडल्यानंतर सदर खाजगी नळजोडणीधारकाकडून येणे असलेली विशेष पाणीपट्टी व इतर पाणी आकारणीची रक्कम खाजगी नळ धारकाने नळजोडणी घेतेवेळी भरलेल्या अनामत रकमेतून ग्रामपंचायत संपूर्ण वसूल करील व उर्वरीत अनामत रक्कम ज्याची त्यास परत करील .
- (५.७.२) तसेच विशेष कारणासाठी या नियमांना अनुसरून जर एखादी खाजगी नळजोडणी ग्रामपंचायतीने केली तर त्या दिवसांनतराचे विशेष पाणी पट्टीची थकबाकी व इतर पाणीपट्टी आकारणीची संपूर्ण येणे रक्कम त्याने भरलेली अनामत रकमेतून ग्रामपंचायत परस्पर वसूल करील व उर्वरीत अनामत ज्याची त्यास परत करील.
- (५.८) वार्षिक विशेष पाणीपट्टी कर आकारणीचे मागणी पत्र ग्रामपंचायतीकडून खाजगी नळजोडणीधारकास तारखेपासून विशेष पाणीपट्टीची रक्कम तसेच इतर पाणीपट्टीची साधारण आकारणीची लागू असलेली वा केलेली रक्कम संबंधीत खाजगी नळजोडणीधारकाने (१५) पंधरा दिवसांचे आत ग्रामपंचायत कार्यालयात रोखीने भरणा करून रीतसर पावती घ्यावी.
- (५.८.१) वरिलप्रमाणे रीतसर आकारणीच्या रक्कमेचा १५ दिवसांचे आत भरणा न केल्यास ग्रामपंचायत त्या खाजगी नळ-कनेक्शनधारकास पुन्हा एकदाच नोटीसवजा स्मरणपत्र देऊन येणे रक्कम १५ दिवसांचे मुदतीत भरण्याविषयी मिळण्याची विनंती करील. त्याप्रमाणे येणे रक्कमेचा भरणा न केल्यास सदरील खाजगी नळजोडणी ग्रामपंचायत तात्पुरत्या वा कायमच्या ग्रामपंचायत नळावरून तोडील. त्यास नळधारक स्वतः जबाबदार राहिल.
- (५.८.२) वरिलप्रमाणे खाजगी नळजोडणी ग्रामपंचायतीने तोडल्यास व त्यानंतर संबंधित नळजोडणी धारकाने संपूर्ण येणे पाणीपट्टीची रक्कम, त्यावरील दंडाच्या रकमेसह ग्रामपंचायत कार्यालयात नळजोडणी जोडल्यास तारखेपासून एक महिन्याच्या आत भरल्यास व नळजोडणी पुन्हा सुरु करण्याबाबत लेखी विनंती अर्ज केल्यास ग्रामपंचायत सदरील नळजोडणी ग्रामपंचायत नळावर जोडून देईल. मात्र त्यासाठी नव्याने अॅटॅचमेंट फी विहित दराने रोख वसूल करील. तसेच ज्या कालावधीसाठी नळजोडणी जोडली असेल त्या कालावधीसाठी पाणीपट्टी दर आकारणी फी कुठलीच सवलत अथवा वजावट विचारात घेतली जाणार नाही.
- (५.८.३) थकबाकीदार खाजगी नळधारक यांची नळजोडणी जोडल्यानंतर एक महिन्याच्या कालावधीनंतर जर खाजगी नळधारकास पुन्हा आपला नळ सुरु करण्यासाठी अर्ज करावयाचा असेल तेव्हा त्यास नव्याने खाजगी नळजोडणी अर्ज (नमुना न. १) मध्येच सादर करावा लागेल व त्यासाठी ह्या नियमानुसार नळ कनेक्शन पुन्हा मंजूर करावे किंवा नाही याबाबत ग्रामपंचायत निर्णय घेईल. अर्जासोबत विहित केलेली अनामत रक्कम, अॅटॅचमेंट फी इत्यादी नव्याने भरणे आवश्यक राहिल. त्यात कुठलाही प्रकारे अर्जदारास सवलत मागता येणार नाही.
- (५.९) खाजगी नळधारक हा ग्रामपंचायतीचा थकबाकीदार असल्यास, अशा नळधारकास थकबाकीची सर्व प्रकारची रक्कम ग्रामपंचायतीने लेखी मागणी केल्याच्या तारखेपासून जास्तीत जास्त एक महिन्यात भरावी लागेल, अन्यथा अशा खाजगी नळधारकाची खाजगी नळजोडणी तोडण्याचे सर्व अधिकार ग्रामपंचायतीस राहतील)
- (५.१०) ज्या वेळी भाडेकरू तो रहात असलेल्या भाड्याच्या जागेत स्वतःच्या कुटुंबाच्या सोईसाठी स्वतंत्र खाजगी नळजोडणी घ्यावयाची असेल, त्यासाठी त्यास रीतसर विहित नमुना १ मध्ये अर्ज ग्रामपंचायतीकडे करता येईल. त्यासाठी खाजगी नळ कनेक्शनसाठी विहित केलेल्या सर्व अटी व नियम त्यास लागू होतील. मात्र अशा भाडेकरूने अर्जासोबत घरमालकाचे ना हरकत प्रमाणपत्र सोबत मूळ प्रतीत जोडणे आवश्यक राहिल.

(६) साधारण पाणीपट्टी :-

- (६.१) ग्रामपंचायतीच्या ज्या क्षेत्रात नळ योजनेतून पाणी पुरवठा केला जात आहे, त्या भागातील क्षेत्रातील सर्व कुटुंबांकडून साधारण दराने वार्षिक पाणी पट्टी वसूल करण्याचे अधिकार ग्रामपंचायतीस या नियमानुसार राहतील. सदर सर्वसाधारण पाणीपट्टीची वार्षिक आकारणीची देय रक्कम, प्रत्येक कुटुंबाने दरवर्षी १ ते ३० एप्रिल या काळात स्वतःहून ग्रामपंचायत कार्यालयात आणून भरावी.
- (६.२) सर्वसाधारण वार्षिक पाणीपट्टी वसूलीमधून खालील व्यक्ती कुटुंबांना व व्यवसायांना या अधिनियमानुसार सूट अगर माफी देण्यात आली आहे.
- (६.२.१) शारीरिकदृष्ट्या अपंग, अंध व्यक्ती जिला अन्य कौटुंबिक आधार नाही.
- (६.२.२) सार्वजनिक व्यवसाय वा संस्था ज्या जनतेसाठी विनामुल्य भरीव व मान्य स्वरूपाची सेवा उपलब्ध करीत असेल अशा संस्था (उदा. विनाशुल्क वृद्धाश्रम इत्यादी)
- (६.२.३) प्राथमिक शिक्षण संस्था, शाळा इत्यादी ज्या ग्रामपंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषदामार्फत चालविली जातात.
- (६.२.४) जिल्हा परिषदेमार्फत चालविली जाणारी प्राथमिक वा इतर आरोग्य केंद्र (कर्मचारी निवासस्थाने वगळून).
- (६.३) ज्या कुटुंबाकडे साधारण पाणीपट्टीची वार्षिक वर्गणी तीन महिन्यापेक्षा जास्त कालावधीसाठी येणे असेल, व मागणी करूनही ती भरण्यास कुटुंबप्रमुख तयार नसेल, तेव्हा अशा कुटुंबप्रमुखाकडून देय असलेली साधारण पाणी पट्टीची वसूली करण्यासाठी कायदेशीर मार्ग हाताळण्यास ग्रामपंचायतीस संपूर्ण अधिकार राहिल. त्यापोटी होणारा न्यायालय खर्च, वकीलाची फी, इत्यादीपोटी झालेला ग्रामपंचायतीचा खर्च अशा थकबाकीदार कुटुंबप्रमुखाकडून पूर्णपणे वसूल करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीकडे राहिल.
- (६.३.१) मात्र अशा कुटुंबातील प्रमुख मिळवती व्यक्ती मयत झाल्यास व त्यानंतर जर एकत्र कुटुंबाचे मासिक उत्पन्न घटून ते दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाइतके झाले असेल तर अशा कुटुंबाचे साधारण पाणी पट्टीची थकबाकी रक्कम भरण्यास योग्य ती सवलत देणे अथवा ती पूर्णपणे माफ करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीस राहिल.
- (६.३.२) तसेच एखादे थकबाकीदार कुटुंब आकस्मिक नैसर्गिक आपत्तीमुळे सर्वस्वास मुकले असेल तर अशा कुटुंबाकडून साधारण पाणीपट्टीची रक्कम वसूल करणे अगर न वसूल करणे, याबाबत ग्रामपंचायतीस पूर्ण अधिकार राहतील.
- (६.४) जी भाडेकरू कुटुंबे सार्वजनिक नळकोंडयातून पाणी भरत असतील, अशा भाडेकरू कुटुंबांना साधारण पाणीपट्टी ठरवून दिलेली वार्षिक रक्कम (परिशिष्ट -१) प्रमाणे ग्रामपंचायत कार्यालयात रोख स्वरूपात भरणे कायदेशीर समजण्यात येईल.

७) वार्षिक पाणीपट्टीचे दर आकारणीचा दर :-

- (७.१) साधारण पाणीपट्टी व खाजगी नळजोडणीसाठी विशेष पाणीपट्टीचे यांचे वार्षिक दर परिशिष्ट-१ मध्ये नमूद केले आहेत. त्यात दर दोन वर्षांनी सुधारणा करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीस राहिल.
- (७.२) परिशिष्ट १ मधील सर्व प्रकारचे वार्षिक पाणीपट्टीच्या दरात प्रत्येक दोन आर्थिक वर्षांच्या कालावधीसाठी सुधारीत करण्याचा संपूर्ण अधिकार ग्रामपंचायतीच्या सर्व साधारण सभेस राहिल. त्यासाठी सुधारित पाणीपट्टीचे दर ते लागू करण्याचे किमान एक महिना आधी ग्रामपंचायत कार्यालयाच्या सूचनाफलकावर नागरीकांच्या माहितीसाठी व त्यावरील त्यांच्या हरकती व सूचना करण्यासाठी प्रकाशित करण्याची जबाबदारी ग्रामपंचायतीची राहिल. अशा हरकती व सूचना नागरीकांकडून प्रसिध्दीपासून १५ दिवसांच्या आत ग्रामपंचायत कार्यालयात लेखी स्वरूपात कराव्या लागतील. त्यानंतर आलेल्या लेखी हरकती वा सूचना विचारात घेतल्या जाणार नाहीत.

वेळेत आलेल्या हरकती व सूचना स्वीकारण्याचा अगर फेटाळण्याचा संपूर्ण अधिकार ग्रामपंचायतीस राहिल.

- (८) नळ पाणीपुरवठा योजना ग्रामपंचायतीने गावातील जनसामान्यांच्या सार्वजनिक हितासाठी राबविली असून तिचा फायदा जास्तीत जास्त नागरिकांना व्हावा हे ग्रामपंचायतीचे कर्तव्य राहिल सदरील नळयोजना ही सार्वजनिक मालमत्ता असल्याने तिचे रक्षण करणे वा तिचे नुकसान होण्यापासून रक्षण करणे, ही ग्रामपंचायतीची तसेच प्रत्येक नागरिकाची जबाबदारी राहिल. या मालमत्तेची नुकसानी जाणीवपूर्वक वा अनवधानाने कोणी केल्यास ती व्यक्ती नुकसानभरपाई रक्कम भरण्यास नियमानुसार बांधील राहिल अशा व्यक्तीची माहिती ग्रामपंचायतीस पुरविणा-या कर्तव्यदक्ष नागरिकांचा विशेष उल्लेख वा गौरव ग्रामपंचायत प्रसंगानुसार करील.

प्रपत्र - ४.३

ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा नियम व अटी
परिशिष्ट -१

साधारण वार्षिक पाणीपट्टी व खाजगी नळासाठी वार्षिक विशेष पाणीपट्टी वसूलीचे दर दर्शविणार तक्ता:-

कालावधी

क्र. १.	पाणीपट्टीचा प्रकार २.	वार्षिक आकारणीचा दर ३.	शेरा ४.
अ)	साधारण वार्षिक पाणीपट्टी सार्वजनिक नळकोंडाळयावरून पाणी भरण्या-या प्रत्येक कुटुंबासाठी	प्रत्येक एकत्र कुटुंबास किमान रु.७५/- व कमाल रु.२५०/- व झोपडासाठी रु.१५/-	मात्र सहा महिन्यांकरता जर एखादे कुटुंब ग्रामपंचायत हद्दीबाहेर रहावयास गेले असेल तर अशा कुटुंबाचे बाबतीत निम्मी पाणीपट्टी माफ होऊ शकेल. कृपया नियम (५.३) व (५.४) पहावा.
ब)	विशेष पाणीपट्टीचा वार्षिक आकार (मीटरविरहित) १) १/२इंच (१२ एम.एम.) व्यासाची घरगुती वापरासाठी नळजोडणी २) ३/४(२० मि.मि.) व्यासाची नळजोडणी ३) घरमालकाच्या घरगुती पाणी वापराच्या खाजगी नळजोडणी मधून पाणी भरणारी घर मालकाव्यतिरिक्त इतर कुटुंबे वा भाडेकरू कुटुंबे.		टिप- व्यावसायिक वापरासाठी खाजगी नळ जोडणी घ्यावयाची असल्यास घरगुती वापरासाठी देण्यात आलेल्या त्या त्या आकाराच्या नळ जोडणीसाठी विहित केलेल्या दराच्या दुप्पट दराने पाणीपट्टी आकारण्यात यावी कृपया नियम (५.६) पहावे.

क)	घरगुती नळजोडणी अॅटॅचमेंट फी (नापरतावा)	१२ मि.मि. (१/२इंच) व्यास जोडणीसाठी रु ७५/- २० मि.मि. (३/४इंच) व्यास जोडणीसाठी रु १२०/-	यामध्ये नळजोडणीसाठी पी.व्ही.सी. सॅडल अथवा बीडच्या सॅडलची किंमत व ग्रामपंचायत नलिकेवर सॅडल होल यांचा समावेश होईल.
	नळ जोडणी अनामत रक्कम	घरगुती नळजोडणीसाठी रु. ५००/- ते १०००/- बिगर घरगुती/व्यावसायिक वापरासाठी रुपये १०००/- ते रुपये १५००/-	

(टिप:- वसूल करण्यात येणा-या अनामत रकमेवर नळधारकास ग्रामपंचायतीकडून व्याजाची मागणी करता येणार नाही.)

प्रपत्र - ४.४

सार्वजनिक नळकोंडाळयावर गैरवर्तन वा गैरवापर करण्यात लागू असलेली दंडाची रक्कम खालीलप्रमाणे निर्देशित केली आहे. दंडात्मक कारवाईचा वापर जनहितासाठी कठोरपणे केला जाईल.

अ.क्र.	दंडाचे कारण	दंडाची रक्कम	शेरा
१.	सार्वजनिक नळकोंडाळयावर भांडी घासणे, धुणी धुणे, अथवा नळाखाली बसून स्नान करणे की जेणेकरून त्याचा इतरांना त्रास होत असेल अशी व्यक्ती	रु.१०/-	अशा प्रसंगी वारंवार सूचना देऊनही जी व्यक्ती नियमाचे उल्लंघन हेतुपुरस्सर वा जाणीवपूर्वक करीत असल्याचे आढळून आल्यास अशा व्यक्तीस अशा प्रकारचा दंड आकारण्यात यावा.
२.	सार्वजनिक नळकोंडाळयाची मोडतोड करणे	रु.२५ किमान रु.३०० कमाल	जास्तीत जास्त दंड आकारणीची रक्कम ग्रामपंचायतीची पाणी पुरवठा कमिटी बहुमताने ठरवील
३.	सार्वजनिक नळकोंडाळयावर जनावरे धुणे	रु.१०/-	अ.क्र.१ प्रमाणे
४.	नळ कोंडाळयाच्या कायदेशीर वापरास इतरांना प्रतिबंध करून सार्वजनिक अशांतता निर्माण करणे	रु.२५/- किमान	अ.क्र. २ प्रमाणे या व्यतिरिक्त अशा व्यक्ती विरुद्ध कायदेशीर कारवाई करण्याचा अधिकार ग्रामपंचायतीस व शासनास घटनेनुसार राहिल.
५.	खाजगी नळजोडणीवर परस्पर घरगुती विद्युत पंप बसवून पाणी खेचून ते उंचावरील टाकी अथवा हौदात पाणी साठविणे.	रु २५०/-	नियम ५.४.१ मधील तरतुदी पाहाव्यात

प्रपत्र - ४.५

ग्रामपंचायत कार्यालय

तारीख ----- जिल्हा -----

खाजगी नळधारकांची नोंदवही

अ.क्र.	नळधारकाचे संपूर्ण नांव	घरांक	पेठ गल्ली	नळ जोडणी आकार	नळ जोडणी तारीख	नळजोडणी घरगुती/ बिगर घरगुती	प्रकार जलमापक यंत्रासहित/ विरहित	भाडेकरु कुटुंबाची संख्या (असल्यास)	अनामत रक्कम जमा	ग्रामसेवक सही	शेरा
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.	१०.	११.	१२.

- टिप -
- १) नळजोडणी शुल्क व अनामत रक्कम यासाठी स्वतंत्र पावत्या देण्यात याव्यात
 - २) नळजोडणी बंद केल्यास त्याचे कारणे, दिनांक, अनामत रक्कम परतावा व जप्त इत्यादी माहिती रकाना १२ मध्ये द्यावी.
 - ३) अनामत रक्कम जमा पावती क्रमांक व दिनांक रकाना १० मध्ये रक्कमेचे खाली लिहावा.

ग्रामपंचायत कार्यालय

तालुका -----जिल्हा-----आर्थिक वर्ष ----- (१)
पाणीपट्टी महसूल जमा नमुना नोंदवही (२)
(३)

क्र.	खाजगी नळ धारकांचे नांव	नळ जोडणी प्रकार	नळ जोडणी क्रमांक	अनामत रक्कम जमा (रु.)	वार्षिक पाणीपट्टी आकारणी दर (रु.)	वार्षिक आकारणी चालू वर्ष	मागील वर्ष थकबाकी	एकुण आकारणी चालूसाली	जमा रुपये						
									१ ली तिमाही	२री तिमाही	३री तिमाही	४थी तिमाही	एकुण जमा वर्ष अखेर	वर्ष अखेर थकबाकी	शेरा
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.	१०.	११.	१२.	१३.	१४.	१५.	१६.
१.	श्री. सखाराम बापु नेमाने	घरगुती	४	१५०/-	१४८/-	१४८/-	३६/-	१८४/-	३६/-	७२/-	३६/-	३६/-	१८४/-	नाही	
	वर्ष १९..								पा.क्र. तारीख	पा.क्र. तारीख	पा.क्र. तारीख	पा.क्र. तारीख			
	१९..														
	१९..														

- टिप :- १) सार्वजनिक नळकोंडाळ्याचा वापर करणा-या व साधारण दराने पाणीपट्टी रक्कम भरण्यास पात्र असलेल्या कुटुंबांची नोंद या नोंदवहीत करू नये अशा कुटुंबातील पाणीपट्टी रक्कम वसूली घरपट्टीवसूली देयकात अंतर्भूत करावी.
- २) ग्रामीण भागात जलमापक यंत्राचा वापर गैरसोईचा व खर्चिक ठरत असल्याने जलमापक यंत्र बसविण्याबाबत शिफारस करण्यात येत नाही.
- ३) जलमापक यंत्र बसविले असल्यास रकाना (६) मध्ये दरहजारी लीटर्सचा पाणी दर नमुद करावा. तसेच दर तिमाहीच्या अखेरीस जलवापराची नोंद करून देयक आकारणी करावी व ती रकाना (७) मध्ये एका खाली एक अशी चारही तिमाहीची नमुद करावी
- ४) या नोंदवहीच्या एका पानावर जास्तीतजास्त २ अगर ३ नळधारकाची नोंद घ्यावी. तसेच एका नोंदवहीचा वापर तीन वर्षासाठी करावा. नोंदवहीची छपाई करताना तशी तरतुद करण्यात यावी

घरगुती नळजोडणीच्या अर्जाचा नमुना

ग्रामपंचायत कार्यालय

मु. पो. -----तालुका-----अर्ज क्र.-----
जिल्हा -----तारीख-----

ग्रामसेवक सही

घरगुती नळजोडणीसाठी अर्ज

प्रति,

मा. सरपंच

-----ग्रामपंचायत

मु. पो.-----

तालुका-----जिल्हा -----

अर्जदार :- श्री./श्रीमती-----

राहणार घर क्र.-----गल्ली

विनंती अर्ज करते/करतो की, -----ग्रामीण नळपाणी पुरवठा अधिनियमांच्या
अधीन राहून मला -----ग्रामपंचायत हद्दीतील माझे स्वतःचे/भाड्याचे घर क्र. -----
गल्ली-----वस्ती-----येथे घरगुती पाणी वापरासाठी नळजोडणी माझ्या स्वतंत्र कुटुंबाच्या
वापरासाठी खालील तपशीलाप्रमाणे मंजूर करावे, ही विनंती.

- (अ) नळ जोडणीचा आकार : १२ मि.मि. व्यास/२० मि.मि. व्यास
(ब) पाणी वापराचा तपशील : (१) घरगुती वापरासाठी कुटुंबांची संख्या (भाडेकरुंच्या संख्येसह)
(२) बिगर घरगुती वापरासाठी व्यवसायाचे स्वरूप
(क) बसविण्यात येणा-या नळतोट्याची संख्या.
(ड) जलमापक यंत्रासहित/यंत्रविरहित दोन पेक्षा अधिक नळतोट्या बसविल्यास नियमानुसार अधिक नळतोट्यांचा जादा वार्षिक दर आकारणी रक्कम देण्यात तयार आहे (जलमापक यंत्र बसविल्यास अट शिथिल)
नळजोडणी मंजूर झाल्यास नळजोडणी आकारणीची रक्कम नियमानुसार भरण्यास मी तयार आहे. नळजोडणीचे काम अनुज्ञाप्राप्त अनुमती प्लंबरकडून करून घेण्याचे बंधन माझ्यावर राहिल.

खालील अटीची पूर्तता करण्यास मी बांधील आहे.

- १) पाणीपट्टी आकारणी देयकाची रक्कम ग्रामपंचायतीच्या मागणी दिनांकापासून १५ दिवसांच्या आत भरण्यास तयार आहे. तसेच विलंब शुल्काची मागणी झाल्यास ती रक्कम भरणे माझ्यावर बंधनकारक राहिल.
२) भाडेकरुंकडील पाणी पट्टीची रक्कम वसूल करण्याची व तिचा भरणे ग्रामपंचायतीकडे करण्याचे बंधन माझ्यावर राहिल.
३) सांडपाणी ग्रामपंचायत गटारापर्यंत वाहून नेण्याची व्यवस्था मी माझ्या खर्चाने करण्यास तयार आहे.

- ४) नळ पाणी पुरवठा अधिनियमातील संपूर्ण तरतूदी मी वाचल्या असून त्या मला मान्य असून त्याला बंधनकारक राहतील. तसेच प्रचलित अधिनियमात तसेच पाणीपट्टी दरात सुधारणा करण्याचे संपूर्ण अधिकार आपल्या ग्रामपंचायतीस आहेत. हे मला मान्य असून ते माझ्यावर बंधनकारक राहतील.

तारीख
ठिकाण

अर्जदाराची सही
संपूर्ण नांव

(ग्रामपंचायतीने भरावयाची माहिती)

-----ग्रामपंचायतीचे नोंदणी रजिस्टरमध्ये दिनांक-----
रोजी नोंद केली आहे.

दिनांक

ग्रामसेवकाची सही

वरील विनंती अर्ज ग्रामपंचायत पाणी पुरवठा कमिटी अध्यक्ष यांना दिनांक -----

-----राजी खालीलप्रमाणे मंजूर केला आहे.

- १) नळजोडणीचा आकार
- २) बसविण्यात येणा-या नळतोटांची संख्या
- ३) पाणी वापर करणा-या कुटुंबाची एकुण संख्या (घरमालक, भाडेकरू कुटुंबांची संख्या)
- ४) विशेष पाणीपट्टीची आकारणी वार्षिक दर
- ५) भरावयाची एकुण अनामत रक्कम रुपये
- ६) नळजोडणी शुल्क रक्कम (ना परतावा)रुपये

सही/-
ग्रामसेवक

सही/-
अध्यक्ष, पाणी पुरवठा कमिटी

अर्जदारास मंजूरी कळविण्यात आली असे दि. _____ चे पत्र क्र. _____ खालील रक्कम
अर्जदाराकडून वसूल करण्यात आली आहे.

अनामत रक्कम रूपये

नळजोडणी रूपये

खर्च आकारणी

एकुण रूपये

पावती क्र. _____ दिनांक _____

नळजोडणीचा प्रत्यक्ष दिनांक _____

नळजोडणी क्रमांक. _____

(पुस्तकातील नोंदीनुसार)

अर्जपूर्तीनंतर अर्ज नळजोडणी रेकॉर्ड

फाईलमध्ये मूळ प्रतीत ठेवला आहे.

दिनांक

सही /-
ग्रामसेवक

प्रपत्र-४.८

विविध आकाराच्या वितरण नलिकेत किती नळजोडणी मंजूर कराव्यात याची माहीती दर्शविणारा तक्ता
विविध व्यास उपनलिका व नळजोडणी संख्या.

वितरण नलिकेचा व्यास	१०० मि.मी.	१० मि.मी.	८० मि.मी.	६५ मि.मी.	५० मि.मी.	४० मि.मी.	३२ मि.मी.	२५ मि.मी.	२० मि.मी.	१५ मि.मी.
१००	१	१	२	३	६	१०	१७	३२	५३	११३
९०	-	१	१	२	४	८	२३	२५	४३	८८
८०	-	-	१	२	३	६	१०	१८	३२	६६
६५	-	-	-	१	२	३	६	११	१९	३९
५०	-	-	-	-	१	२	३	६	१०	२०
४०	-	-	-	-	-	१	२३	३	६	१२
३२	-	-	-	-	-	-	१	२	३	७
२५	-	-	-	-	-	-	१	२	३	४
२०	-	-	-	-	-	-	-	-	१	२
१५	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१